

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 01325

TAKONES FUN YIDISHN  
OYSLEYG

---

Yivo Institute for Jewish Research



*Permanent preservation of this book was made possible  
by The E. Weiler Charity Fund  
in memory of  
Jack D. Weiler*



NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER  
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER  
AMHERST, MASSACHUSETTS  
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG  
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG



MAJOR FUNDING FOR THE  
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY  
WAS PROVIDED BY:

*Lloyd E. Cotsen Trust*  
*Arie & Ida Crown Memorial*  
*The Seymour Grubman Family*  
*David and Barbara B. Hirschhorn Foundation*  
*Max Palevsky*  
*Robert Price*  
*Righteous Persons Foundation*  
*Leif D. Rosenblatt*  
*Sarah and Ben Torchinsky*  
*Harry and Jeanette Weinberg Foundation*  
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE  
*National Yiddish Book Center*



The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at [digitallibrary@bikher.org](mailto:digitallibrary@bikher.org)

# תקנות פון יידישן אויסלייג



יידישע אונטערזאכונג פון יידישן אויסלייג

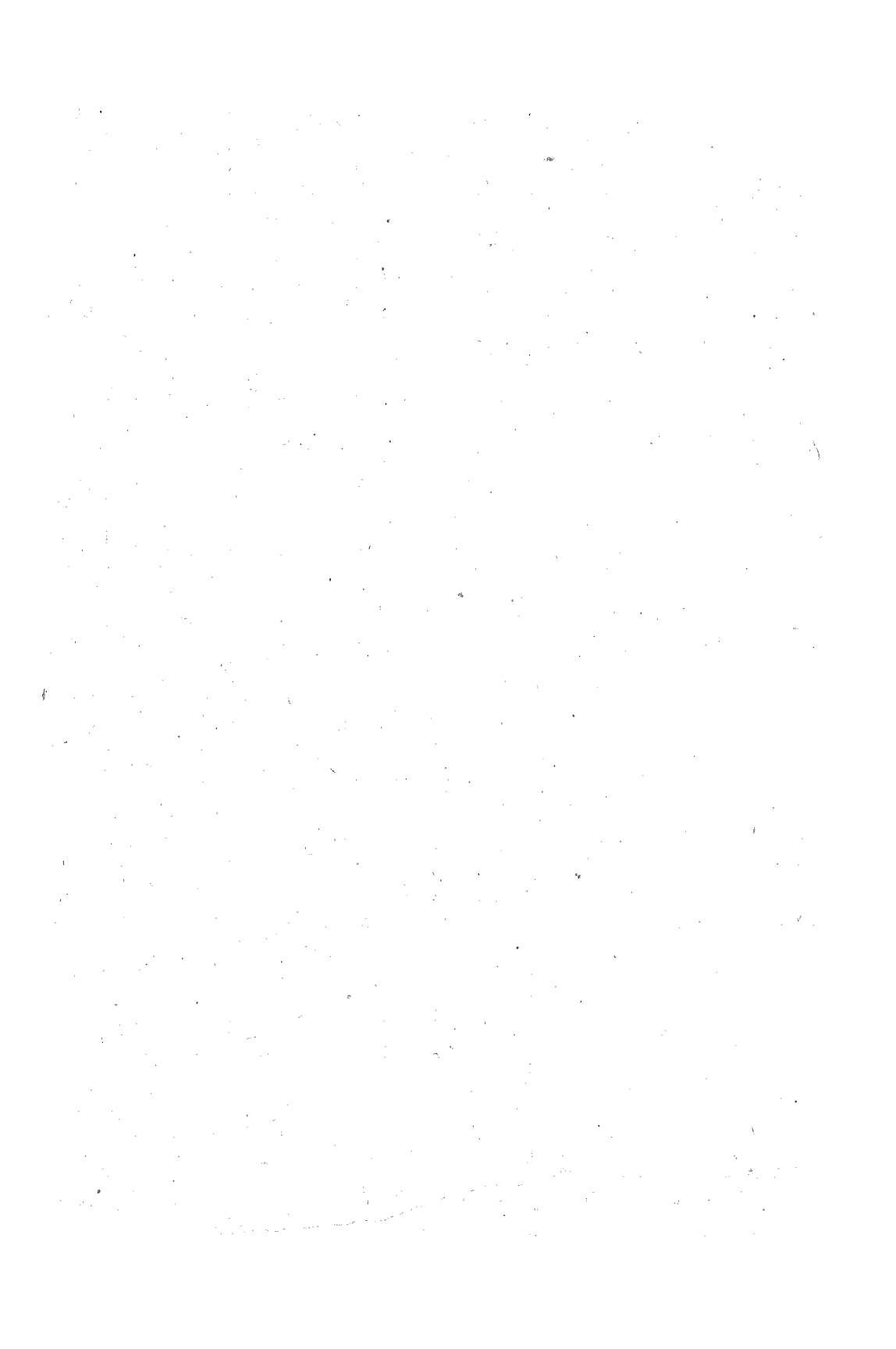
טעריע ארגאניזאציע פון דער יידישער וויסנשאפט'ן נומ' 16

דריטע אויפלאג

אויסגעגעבן דורך  
ה'תש"ח - 1947

1947

שמואל אריב



# 1. דער סדר פֿון אַלף-בית

1. דער סדר פֿון די אותיות אין אַלף-בית איז אַזאָ: א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, כ, ל, מ (ם), נ (ן), ס, ע, פ, פֿ (ף), צ (ץ), ק, ר, ש (ש), ת, תּ, אַ, אָ, אָ, וו, וי, יי, יי רעכענען זיך ניט פֿאַר קיין באַזונדערע אותיות אין אַלף-בית.

## II. גראַפֿיק

אַלף

2. מיר שייַדן אונטער דרײַ מינים אַלף: א, אַ, אָ. די אותיות הייסן: אַלף, פתח אַלף, קמץ אַלף.  
אומבאהאַלפֿן, אימאַנאַ.

3. אין שרײַבן קאָן מען צונויפֿגיסן די נקודה מיטן אַלף.

אָ = אַ

אָ = אַ

4. אין אַזוינע פֿאַלן, וווּ נאָכן „שטומען“ א גייט די קאָמבינאַציע יי, דאַרף דער פתח שטיין אונטער די צוויי יודן, ניט אונטערן אַלף.  
אַיִן, אײַנהילן, באַנדאַיִן.  
ניט: אײַן, אײַנהילן אַזײַט.

בית און בֵּית

5. מע דאַרף אָפהיטן דעם חילוק פֿון בית ביז בֵּית: בית (b) קומט אָן אַ פינטל, בֵּית (v) מיט אַ פֿאַסיקל.  
באַראַבעווען, בלײַבן; אַנב, הַבֿע-הַבֿעס, הַבֿר.

וואָו

6. ו (u) אין די ניט-ליטווישע דיאַלעקטן דאָס רובֿ (i) קומט בדרך-כּלל אָן אַ פינטל.

ביך, בליט.

ניט: בוך, בלוט.

7. וואָו מיט אַ פינטל – מלופּס וואָו – שטעלט מען:

(א) פֿאַר אַ צווייטן וואָו.

דירמוויראַט, טורנ.

(ב) פֿאַר אַ יוד וואָס באַצייכנט אַ j.

בורזשוי, אקאַטוי.

(ג) פֿאַר אַדער נאָך צוויי וואָוּן (v).

ווי, פּרוּווי, פּרוּוונ.

8. עס ווערט רעקאמענדירט צו שרייבן די צונויפגעגאסטענע צוויי וואָון. דעמאָלט דאָרף מען שטעלן מלופם וואָון נאָר פֿאַר אַ יוד וואָס לייענט זיך j.

לאַב, לאַב; פֿאַר, פֿאַר

לאַב  
פֿאַר

לאַב  
פֿאַר

פֿאַרגלייך:

לאַב - פֿאַר

יוד

9. י (i) קומט בדרך-כלל אָן אַ פינטל.

דווייטע, ליבע, צירונג.

ניט: דווייטע, ליבע, צירונג.

10. יוד (i) מיט אַ פינטל - חיריק יוד - שטעלט מען:

(א) פֿאַר אַ וואָקאַל, אויב דער טראָף מיטן יוד איז אַקצענטירט.

טראָף, רֶאָף, באַצירונג, פֿרום, קרוי, קעו, בלען, פֿרע, ציען.

(ב) נאָך אַ וואָקאַל אָדער אַ דיפֿטאָנג.

אוקראַיניש, ענגליש, רוסי, בלויזנקער, פֿאַרטייניש, מאַלטיש, אייראָפּעיִש.

(ג) פֿאַר אָדער נאָך אַ יוד וואָס באַצייכנט אַ j.

יוד (אויך ייִדיש, ייִדישקייט אאז"וו), ייִוואָ, ייִנגל, ייִשאָ;

אַפֿינדיש, פֿאַרייניגטן, פֿאַרייניגטע; מיאָסק (אַ שטאָט אין

רוסלענד-פֿאַרבאנד).

11. אויב עס באַגעגענען זיך צוויי יודן און ביידע באַצייכענען זיי

דעם יִ-קלאַנג, קומט ביידע מאָל חיריק יוד.

אַלירן, דו (געטער און לאַטין), וואַרירן, פֿרוי.

12. דעם יִ-קלאַנג באַצייכנט מען קיין מאָל ניט מיט חיריק יוד.

יאָ, יונג, יענער, מאַיאָר, וואַל.

## צוויי יודן

13. מע דאַרף אָפּהיטן דעם חילוק פֿון יי (אין לייטוויש-אוקראַינישן ייִדיש e, אין פּוילישן ייִדיש aj) ביז יי (אין לייטווישן ייִדיש aj, אין אַנדערע דיאַלעקטן a). די אותיות הייסן: צוויי יודן, פתח צוויי יודן.  
הייזיק, (איד) וויין, זייען, טייטל, לייב, (איד) ניי.  
הייזיק, וויין, זייען, טייטל, לייב, ניי.  
ניב אכטונג: אומגעהייער, לאטין.

## כָּף און כֶּף

14. מע דאַרף אָפּהיטן דעם חילוק פֿון כָּף ביז כֶּף: כָּף (k) קומט מיט אַ פינטל, כֶּף (x, ch) אָן אַ פינטל.  
כדרכו, כל-יגד, כלערליי: מכבד זיין, מכפר זיין, רעכט, שלעכט.

## פּיי און פֿיי

15. מע דאַרף אָפּהיטן דעם חילוק פֿון פּיי ביז פֿיי: פּיי (p) קומט מיט אַ פינטל, פֿיי (f) מיט אַ פּאַסיקל.  
פראכט, פראכט; פאָרן, פאָרן.

## שין און שין

16. מע דאַרף אָפּהיטן דעם חילוק פֿון שין ביז שין: שין (š) קומט אָן אַ פינטל, שין (s) מיט אַ פינטל.  
שיקן, שלמה; השכלה, שרנא.

## תּוּ און תּוּ

17. מע דאַרף אָפּהיטן דעם חילוק פֿון תּוּ ביז תּוּ: תּוּ (t) קומט מיט אַ פינטל, תּוּ (s) אָן אַ פינטל.  
סהררה, תורה, תכלית, הענוג.  
אחריות, טעות, סותר (זיין), סחירות.

## פשוטע אותיות און שלאָס-אותיות

18. פֿאַר אַן אָפּאָסטראָף (זע תקנות 45—46) שטייט אַ פשוטער אות.  
איכיל, נומ' 1.

19. פֿאַר אַ מקף (באַהעפֿטער, דעפֿיס) קומט אַ שלאָס-אות.  
בוך-אויסשטעלונג, יום-טוב, המן-טאש.

דאָס איז פֿאַרשטייט זיך ניט שייך צו יענע פֿאַלן, וווּ מע שפּאַלט אַ וואָרט צוליב אַריבערטראַגן עס פֿון איין טורה אויף דער צווייטער: אומ-גליק, טראַ-פֿנו-ווינו, ספֿ-רים, קאַכ-לע-פֿל.

## נקודות

20. אויב מע וויל, אין די אינטערעסן פֿון דעם ווינציק געניטן לייענער, שטעלן די העברעזומען מיט נקודות, קומען די נקודות לויט דער יידישער אויסשפראך. קיין שוואָ שטעלט מען ניט.

זכות-אָבות, חרפה, עת-צרה, פרנסת, ראש-המדברים, ער-בלאט.

21. ס'איז אויך אַ גאַנג צו שטעלן מיט אַ נקודה מערניט דעם באַטאַנטן טראָף.

זכות-אָבות, חרפה, עת-צרה, פרנסה, ראש-המדברים, ער-בלאט.

## ראשי-תיבותן און קירצונגען

22. ראשי-תיבותן קומען פֿאַרשטריכלט. די שטריכעלעך שטעלט מען פֿאַרן לעצטן טייל; דערבני איז מען זיך מיט אַ פרעפֿיקס נוהג ווי מיט אַ באַזונדער וואָרט.

אאזיוו=אין אזוי ווייטער; אא, אאנד=און אנדערע; אדגל=אין דאָס גליון; איוו=און ווייטערדיקע; איר=איר-ישראל; איר=אלט-יידיש; ביא=בוענאָס-איינעם; דיח=דאָס הייסט; דציוו=דאָס ציטירטע ווערק; ח"ח=חשובֿע(ר) חבֿר(ים); ייה=יאהוהונדערט; מוכז=מוסר כחבֿ זה; נהיד=נייהוויכטיגש; ניו-יאָרק; ניק=נאָך קריסטוסן; ע"ש=על-פי; ע"ש=עיקר שכחתי; פ"ס=פאָסטקריפט; פֿגל=פֿאַרנליך; פֿסס"ד=פֿאַרבאַנד סאַציאַליסטישע סאַוועטישע רעפּובליקן; פֿק=פֿאַר קריסטוסן; פּוע"צ=פּועל-ציון; צ"ס=ציוניסטן; סאַציאַליסטן; צ"ק=צענטראַלער קאָמיטעט; קוו"מ=קוואַרטאַל-מעטער; ק"ק=קהילה קדושה, קראַנקן-קאַסע; שני"ב=שיר נישט פֿאַרנעסן. גיב אַכטונג: ד"ר=דאָקטאָר, מג"ד=מאַגיסטער, מ"ד=מיסטער, מיסעס=מ"ס.

ניט שרעבן: א. א. וי, א. א. וו, א. א. אנד, דר. צ. ק. און דאָס גליון.

23. נאָך אַ ראשי-תיבות סוף וואָן שטעלט מען ווי דער שטייגער אַ פינטל, אַ פֿרעגצייכן אאזיוו.

ביסט געווען אין ניו

24. אויב ראשי-תיבותן זינען געוואָרן פֿעסטע ווערטער, מעג מען זיי אויסלייגן אָן שטריכעלעך.

פער זאָנען: בעסט, מהרשא, רמא, רשי.  
אינסטיטוציעס: ביהר, וואן, ינוא, ינטא, ינקא, נירא, צישא.  
צאָלן: (דרין מאָ) חר רמח (אבֿרים), חרפט (אלפֿים), חרצו.  
סדרים: שט, חנך.



25. אויב ראשי-תיבותן אויף כ, מ, ג, פ, צ זינען געוואָרן פֿעסטע ווערטער, שטעלט מען די שלאָספֿאַרם פֿון די דאָזיקע אותיות.

סקיף, פען (פען-קלוב; זע תקנה 143 א).  
אַבער: פוע'צ = פועלי-ציון, צ'ע = צענטראַל-פֿאַרבאַנד, ר'פֿ = ראַטן-פֿאַרבאַנד.

26. אין קירצונגען ניצט מען דעם אַפֿאָסטראַף.

קאָפּ' א, נומ' 6, ייִד' שרײַבער, ב' I.  
ה' = הער, ח' = חבֿר, ט' = טריינד, טר' = טרוי, פֿר' = פֿרייזין.  
ניט: קאָפּ. א, נומ. 6, ייִד. שרײַבער, ה. ליפֿשיץ אַזױז.  
גיב אַכטונג: בב' = בענד, זז' = זינטלעך; חח' = חבֿרים, להיפֿך צו (זע תקנה 22): חח' = חשׁוֹבֿער חבֿר (חשׁוֹבֿע חבֿרים).

27. ערשטע נעמען קירצט מען אַבער מיט אַ פינטל.

מ. ראָזענפֿעלד. — ה. ד. נאָמבערג. — נר. גערשוני. — ה' א. האָט געזאָגט.

ה. לעווין=חיים לעווין, ח' לעווין=חבֿר לעווין; ה. ליפֿשיץ=הירש ליפֿשיץ, ה' ליפֿשיץ=הער ליפֿשיץ.

וועגן ד"ר, מג"ר, מ"ר, מר"ס זע תקנה 22.

28. אויב אַ קירצונג גיט זיך צונויף מיט אַ גאַנצן וואָרט, אָדער מיט אַ צווייטער קירצונג, שרײַבט מען דעם צונויפֿגאַס אין איינעם, אָן שום אַפֿשייד-סימן.

געזערד, ייִדנטוער, נאַצמינד, עקסטאַטעקציע, פֿאַלקאָמבייל, קאָמבילעטלעך.

וועגן דעם באַנוץ פֿון אַפֿאָסטראַף אין אַנדערע פֿאַלן זע תקנות 45—46.

### גרונט-און סדר-צאָלן

29. נאָך גרונטצאָלן אין מיטן זאַץ קומט ניט קיין שום סימן.

ער (האָט) 3 ביכער. ברייטע גאַס 12 ר' 16. (דאָס שטייט אויף) ז' XIX (פֿון אַרײַנפֿיר). (אין זײַנע) ד אַמור. (אין) קאָפּ' ג (שטייט).

30. אין סדר-צאָלן שרײַבט מען אויס די ענדונג. מע שטעלט זי צו גלייך צום ציפֿער, אָן אַ מקף אין מיטן.

(אין) 3טן (קלאַס). (אין) 20סטן (נימער). — ע"פ אַנאַלאָגיע אַרײַד: (דער) 1טער (מיר).  
ניט: 3 קלאַס, 3. קלאַס, 3-טן קלאַס.

31. רוימישע ציפֿער באַצײכענען דאָס רובֿ סדר-צאָלן. נאָך זיי שטעלט מען ניט קיין פינטל. ביים באַצײכענען נעמען פֿון הערשער שרײַבט מען ניט דעם אַרטיקל.

אין III קלאַס. אין XVI ייִה. קאַרס XII [= דער צוועלפטער] (האָט געפֿירט מילחמה מיט רוסלאַנד).

מאָסן, מינים געלט

32. אָן שטריכעלעך און אָן אַן אַפּאָסטראָף לייגט מען אויס די ווייטערדיקע באַצייכענונגען פֿון מאָסן און מטבעות, וואָס זיינען טיילווייז ראַשי-תיבֿותן, טיילווייז קירצונגען.

33. מאָסן.

ממ = מיזימעטער, צמ = צענטימעטער, דמ = דעצימעטער, מ = מעטער,  
 דקמ = דעקאמעטער, המ = העקטאָמעטער, קמ = קילאָמעטער.  
 מנ = מייליגראַם, צג = צענטיגראַם, דג = דעציגראַם, נג = גראַם, דקג =  
 דעקאָגראַם, הנ = העקטאָגראַם, קג = קילאָגראַם.  
 מל = מייליטער, זל = צענטיטער, דל = דעציטער, פל = פֿיטער,  
 דקל = דעקאָליטער, הל = העקטאָליטער.  
 א = אַר, הא = העקטאַר.  
 הפ = פֿערדנקראַפֿט (ענגליש horse-power).

34. מינים געלט.

נעמען מיט ניט מער ווי דריי אותיות קירצט מען ניט.  
 אַרבעטנישע: פע = פעזע; ס = סענט (סענטאָוואָס).  
 אַרץ-ישראל: פֿ = פֿונט; מיל.  
 בעלגיע: בעל = בעלנאַ; פֿ = פֿראַנק; סאנט = סאַנטיים.  
 בראַזיל: \$, מילר = מילרייס; ר = רייס.  
 דײַטשלאַנד: רמ = רײכסמאַרק; רפֿ = רײכספֿעניג (אויך: מ = מאַרק;  
 האַלאַנד: פֿ = פֿאַרײן (גולדן); צ = צענט.  
 טשעכאָסלאַוואַקיי: ק = קראָן; ה = העלער.  
 ליטע: ליט; צ = צענט.  
 לעטלאַנד: לאט; סאנט = סאַנטיים.  
 מעקסיקע: פע = פעזע; ס = סענט (סענטאָוואָס).  
 ענגלאַנד: £, פֿ = פֿונט; שיל = שילינג; פ = פעני (פענס).  
 עסטלאַנד: ק = קראָן; ס = סענט.  
 עסטרייך: שיל = שילינג; גר = גראָשן.  
 פּוילן: גל = גולדן; גר = גראָשן.  
 פֿאַראײניקטע שטאַטן: \$, ד = דאָלאַר; ס = סענט.  
 פֿראַנקרײך: פֿ = פֿראַנק; סאנט = סאַנטיים.  
 קאנאָדע (זע פֿאַר' שטאַטן).  
 ראַטן-פֿאַרבאַנד: רוב = רובל; קאָפּ = קאָפעקע.  
 רומעניע: לי; באן.  
 שווייץ: פֿ = פֿראַנק; סאנט = סאַנטיים.

35. אויב מע וויל ספעציעל באַצייכענען: ארץ-ישראל די קער סונט, עסטרייכשער שילינג, שווייצער פראַנק, טשעכאָסלאַוואַקישע קראָן אַזױ, שטעלט מען דעם נאָמען פֿון לאַנד אין האַרבע לבנות.  
 ע (א״י), שיל (עסטרי), ער (שו״), ק (טש״).

### סדר פֿון שרייבן

36. ביים באַשטימען דעם סדר פֿון שרייבן אידעאָגראַפֿישע צייכנס, יאָר-צאָלן, געקירצטע נעמען פֿון מאָסן אָדער מינים געלט אַזױ, גייט דער פֿלל אַזױ:  
 א) אויב מיר האָבן צו טון מיט מאַטעמאַטישע אָפּעראַציעס אָדער מאַטעמאַטישע סימבאָלן, שרייבט מען אַזױ ווי ס׳איז אָנגענומען אין מאַטעמאַטיק, דהיינו פֿון לינקס אויף רעכטס. זע תקנות 37, 41.

ב) אויב מיר האָבן צו טון מיט ניט-מאַטעמאַטישע סימבאָלן אָדער מיט אַ לויפֿיקן טעקסט, גילט דער ייִדישער סדר שרייבן, דהיינו פֿון רעכטס אויף לינקס. זע תקנות 38, 39, 40, 42.

37. מאַטעמאַטישע סימבאָלן, אַ שטייגער: פּראָצענט ( $\%$ ), פֿאַרעלטעניש ( $\cdot$ ), וואָרצל ( $\sqrt{\quad}$ ), גראַד ( $^{\circ}$ ), מינוט ( $'$ ), סעקונדע ( $''$ ), מדרגה-וויזער, שטעלט מען אַלע מאָל אויף דעם אייגענעם אָרט, וווּ זיי קומען אין מאַטעמאַטישע אָפּעראַציעס.

(די ייִדישע באַפֿעלקערונג אין שטאָט באַטרעפֿט)  $30\%$ . (מכבי האָט געווונען די שפּיל) 6:3 [=זעקס צו דריי]. אַנשטאָט  $\sqrt{4}$  קען מען שטעלן  $+2$ . (ס׳איז)  $15^{\circ}$  (וואַרעמקייט). (ס׳איז)  $15^{\circ}$  — (אין דרויסן). (ער איז דערפֿאַרן ביז)  $15^{\circ}26'45''$  3 מ<sup>2</sup> [=דריי קוואַדראַט-מעטער]. 4 מ<sup>2</sup> [=פֿיר קוביק-מעטער]. 6<sup>8</sup> [=זעקס אין דער אַכטער מדרגה].

38. ביי ניט-מאַטעמאַטישע סימבאָלן, אַ שטייגער: נומער (№), פּאַראַגראַף (§), פֿון... ביז (—), גילט דער ייִדישער סדר שרייבן, פֿון רעכטס אויף לינקס.

§ 3. ראָס איז געשטאַנען אין) № 6. (דער דאָקטאָר נעמט צו) 9—11 (און) 5—7. (אין די יאָרן) תרצה—תרצו, תרצה—צו. (די תקוה פֿון דער רעאַקציע) 1815—1848. (אין די יאָרן) 1930—1935, 1930—35. (די יאָרן) 1900—902.  
 ניט: § 3, № 6 אַזױ.

39. ביי יאָרצאָלן, אויב מ׳איז אויסן עטלעכע יאָר, שטעלט מען אַ פּאַסיקל אין דער ברייט (—); אויב מ׳איז אויסן איין יאָר, שטעלט מען אַן אָנגעבויגן פּאַסיקל (/).

(אין משך פֿון די יאָרן) תרצד — תרצה, 1934 — 1935; תרצה — צה, 1934—35.

אָבער: (אין בורזשעטיאָר, אין לערניאָר) הרצה/הרצו, הרצה/צו,

1935/1934, 35/1934.

ניט: 1934/35, 1934-35, 1934-1934.

40. ביים שרייבן די דאָטע געקירצטערהייט גילט דער ייִדישער סדר, פֿון רעכטס אויף לינקס: טאָג, חודש, יאָר. כדי אויסצומיידן טעותן, באַצייכנט מען דעם חודש מיט רוימישע ציפֿער.

וויילע, דעם 3טן נאָוועמבער 1934 (עס בירגערט זיך אויך אין די

שרייבונג, איבערהויפט אין ברויז: וויילע, נאָוועמבער 3, 1934).

געקירצטערהייט: 1934/XI/3. 34/XI/3.

ניט: 34. 11. 3, XI. 34, 3. XI/34.

41. אין מאַטעמאָטישע אָפּעראַציעס שטעלט מען ביי באַנאָמענטע צאָלן ייִדישע קירצונגען אַזוי ווי לאַטיינישע, דהיינו פֿון לינקס אויף רעכטס.

$10\text{ m } 4\text{ cm} - 3\text{ m } 8\text{ cm} = 6\text{ m } 96\text{ cm}$

$10\text{ km} : 2 = 5\text{ km}$

$10\text{ zł } 25\text{ gr} + 5\text{ zł } 40\text{ gr} = 15\text{ zł } 65\text{ gr}$

מיט ייִדישע אותיות זעט דאָס אויס אַזוי:

$10\text{ מ } 96\text{ צמ} - 3\text{ מ } 8\text{ צמ} = 6\text{ מ } 4\text{ צמ}$

$10\text{ קמ} : 2 = 5\text{ קמ}$

$10\text{ גר } 65 - 5\text{ גר } 40 = 15\text{ גר } 25$

42. ביים ניצן געקירצטע נעמען ביי באַנאָמענטע צאָלן אין אַ לויפֿיקן זעקסט גילט דער ייִדישער סדר שרייבן, פֿון רעכטס אויף לינקס.

(דער שטריק האַלט) זעקס מעטער (מיט) פֿינף און צוואַנציק צענטימעטער;

ממילא אויך: (דער שטריק האַלט) 6.25 מ, (האַלט) 6 מ 25 צמ.—(איך האָב

אויסגעגעבן) דריי גילדן (מיט) פֿינף און זיבעציק גראָשן; ממילא אויך:

(איך האָב אויסגעגעבן) 3.75 גל, 3 גל 75 גר.

## קלאַמערן

43. אויף צו באַצייכענען אַ דערקלערונג דינען קליינעדיקע קלאַמערן (אַדער, ווי מע רופֿט זיי אַנדערש, „האַלבע לבנות“).

ער ניצט זייער פֿיל דעמיניטיוון (פֿאַרקלענער-ווערטער).

44. אויף צו באַצייכענען דעם צוגאַב פֿון אַ ציטירער אין אַ פֿרעמדן זעקסט ניצט מען קאַנטיקע קלאַמערן [ ].

„מיר קענען ניט [! - רער] אַרײַנשטרעקן, אַז...“

ווען מיר נעמען דעם זאָץ „ער ניצט זייער פֿיל דעמיניטיוון (פֿאַרקלענער-ווערטער)“ פֿון אַן אַנדער מחבר און מיר ווילן אַנווייזן, אַז דער ער איז דאָס מענדעלע, וועלן מיר שרייבן:

דער קריטיקער זאגט: „ער [מענדעלע] ניצט זייער פיל דעמיניוירן  
(פארקלענער-ווערטער)“.

דאָס אייגענע וועלן מיר שטעלן קאָנטיקע קלאַמערן, אויב די דער-  
קלערונג אויפֿן וואָרט „דעמיניוירן“ איז גיטאָ אין אַריגינאַל, נאָר מיר גיבן  
זי צו:

דער קריטיקער זאגט: „ער ניצט זייער פיל דעמיניוירן [פארקלענער-  
ווערטער]“.

## אַפּאָסטראָף

45. דער אַפּאָסטראָף קומט:

(א) בני קירצונגען (זע תקנות 26—28).

(ב) ביים צונויפֿגאַס פֿון אַ געקירצטן אַרטיקל מיט אַ סובסטאַנטיוו,  
אַדער פֿון אַ געקירצטן פּראָנאָמען מיט אַ ווערב, אָדער פֿון  
אַ פּראָנאָמען מיט אַ געקירצטן ווערב.

ס'וואַסער, (פֿון אונטער) דר'ערד—מ'אוי, ס'רעגנט—איכ'ל, דרסט, ערט,  
מירן, אירט (נעמען); ט'ער (ניין), ט'מען (ניין), ט'איר (ניין).

(ג) אויף צו באַצייכענען דאָס פֿעלן פֿון דער ענדונג אין געניטיוו  
פֿון סובסטאַנטיוו וואָס לאָזן זיך אויס אויף ס.

אויזיק-הירש היינט דערק; מאַרקס; קאָפיטאַל.  
אַבער: קרויסטוסעס תקופֿה.

(ד) אויף אַפּצוטיילן דעם סופֿיקס -ן אָדער -ען אין דאַטיוו-אַקוזאַטיוו  
פֿון ווינציק באַוווסטע פּערוואָן-נעמען.

(ער האָט געטריבן צו) מענקעלען; (א ליר העגן) קאטאַלאַנין.

46. קיין אַפּאָסטראָף קומט ניט (זע אויך די תקנות 27—28, 32—35):

(א) צווישן שורש און פּרעפֿיקט אָדער ענדונג.

ביילעך, דער באַבען, צעזאָרן, שלמהן; מוסיון, פּאַראַסון, אַפּסטון, געפּטרט.

(ב) ביים צונויפֿגאַס פֿון אַ פּרעפּאָזיציע מיט אַ געקירצטן אַרטיקל.

אויפֿן, אונטערן, מיטן, צוליבן, צום.

(ג) אין די ווערטער: אַזאַן, אַן, כלעבן, סאַראַ, סטייטש, סקאַצל

(קומט), אויך אין ווערטער פֿונעם טיפּ: אויכעט, אַפעט אַז'וו.

## אַריבערטראָגן אויף אַ נייער שורה

47. אויף אַ נייער שורה טראָגט מען אַריבער טראַפֿנווייז; אָבער בני

פּרעפֿיקסן רעכענען זיך מיטן עטימאָלאָגישן פּרינציפּ.

ביי כל, ביי כּער, לב, דן, פּאַר, כּו, דיי, קו, מל, כת, מעג, טסו.

זע תקנה 19.

## פֿרעמדשפראַכיקער טעקסט

48. ביים אַרײַנגעבן פֿרעמדשפראַכיקע אותיות אין אַ ייִדישן טעקסט דאַרף מען זיך מיט זיי ווי ווייט מיגלעך נוהג זײַן אויפֿן ייִדישן שטייגער.

49. ביים אַריבערטראַגן פֿון איין שורה אויף אַ צווייטער דאַרף מען ענדיקן די פֿרעמדשפראַכיקע ווערטער אויף דער רעכטער זײַט.

כנלעך האָב איך געפֿונען די קרשטע אויסגאַבע פֿון היינעס Buch der Liedér. איך בין זייער צופֿרידן.

50. אויב עס קומט אויס אַריבערצוטראַגן אויף אַ צווייטער שורה פֿרעמד-שפראַכיקע ווערטער וואָס שטייען אין האַלבע לבנות, דאַרף מען שטעלן די האַלבע לבנות גלייך ס'וואָלט געווען אַ ייִדישער מאמר-המוסגר.

דער גרויסער נעלעראַנטער שטיינשטידער שרייבט וועגן מעשה-בוך (Sera-peum 1866, העפֿט 2), אז ...

51. קיין גענדון-פֿיסלעך שטעלט מען ניט אויף אויסצוטיילן אַ פֿרעמד-שפראַכיקן טעקסט.

איך האָב דאָס געלייענט אין די Transactions פֿון דער אַקאַדעמיע. ניט: „Transactions“, „Transactions“.

52. אויב אַ הערה אונטערן טעקסט איז דורכויס פֿון פֿרעמדשפראַכיקע אותיות, דאַרף מען שטעלן דאָס הערה-ציפֿערל לײַנס:

<sup>2</sup> Jüdisch-Deutsche Literatur, Serapeum 1848—49.

53. אין אַזאַ הערה דאַרף מען אויסמיידן ייִדישע ווערטער. זײַט 1 איז p. (אין אַ רוסישן טעקסט CTP); אַנשטאָט אַזױ״וו קומט etc. אַנשטאָט אין שטעלן דאָס לאַטיינישע in, אַנשטאָט אױ״וו: sq., אַנשטאָט דצױ״וו: ibid.

54. אויב עס זײַנען נײַטיק אין דער הערה ייִדישע טיילן אויך, איז בעסער אָנצוהײבן די הערה מיט אַ ייִדישן וואָרט; דעמאָלט קומט דאָס ציפֿערל רעכטס און מיט די פֿרעמדשפראַכיקע ווערטער איז מען זיך נוהג ווי מיט אַ ציטאַט. אויב אָבער דער אָנהײב פֿון דער הערה איז אַ פֿרעמדשפראַכיקער און דער ווייטערדיקער טעקסט איז אַ ייִדישער, דאַרף מען אָנהײבן דעם ייִדישן טייל הערה פֿון אַ נײַער שורה.

## III. וואַקאַלן און דיפֿטאַנגען

55. אַלף וואָרט-אַיין פֿאַר ו, וי, י, יי, ײַ. אומעטיק, אױוון, אײַנדזל, אײַ, אײַזן.

56. דער אַ בלייבט, ווען עס קומען צו פֿרעפֿיקטן. געאויקעט, געאויבלט, געאויצט, פֿאַראומערט, אױסאױדלען, פֿאַראײַן.

57. דער א בלייבט אין צונויפהעלטן (זע תקנה 139, 139 א) און אין פֿרעמד-  
זעכע באהעפֿטונגען וואָס זיינען אַרײַן אין ייִדיש פֿאַרטיקערײַט (זע תקנה 147 ב).  
באנדאָרײַז, באַקאָרײַז, היינעראַיי ; אַרײַטאַרײַזאַציע.

58. אויב אין אַ באַהעפֿטונג האָט דער צווייטער עלעמענט דעם הויפט-  
אַקצענט און דער דאָזיקער צווייטער עלעמענט איז אַ פּרעפּאָזיציע וואָס הייבט  
זיך אָן מיט אַן א, שטעלט מען גיט דעם דאָזיקן א (זע תקנה 147 א).  
דורכױס, דערווייף, דערונגער, דעריבער, דעריין, דערין, פֿאַרויס.

59. פֿאַר נג, נק קומט: א) אַ (גיט יי), ב) ע (גיט יי), סײַדן דער נ און  
דער ג אָדער ק האָבן זיך באַגענגט אין אַ צונויפהעפֿט.

א) פֿאַנג, שטאַנג; באַנק, קראַנק; געהאַנגען, געפֿאַנגען; דאַנקען, צאַנקען;  
געדאַנקט, געצאַנקט.

אַבער: וויינגאַרטן, וויינקעלער.

ב) פֿענגער, ענג; בענקער, שויענקען.

אַבער: קליינגעלט, קליינקונסט.

60. קיין שטומען ע שטעלט מען גיט.

ליבע, לעבן.

גיט: לייעבע, לעבען.

61. איבערבייט וי — יי אין סובסטאַנטיוון (פֿלוראַל אָן ענדונג און מיט  
דער ענדונג -ער אַנטקעגן סינגולאַר; דעמיניטיוו אַנטקעגן גרונטפֿאַרס).

פֿויגל — פֿויגעלע, ד — פֿויגל; הויף — הויפֿע(ע)פֿע(ע), עך — הויף;

בויט — בייט(ע)פֿע(ע), עך — ביימער.

62. איבערבייט ו — י אין סובסטאַנטיוון און אַדיעקטיוון (אָדווערבן).

א) פֿויס — פֿויס(ע)פֿע(ע), עך — פֿויס; בוך — בייכ(ע)פֿע(ע), עך — בייכער.

ב) פֿרום — פֿריימ(סט)ער.

63. איבערבייט י — ו און יי — וי אין ווערבן (פֿאַרטיציפֿ-שורש אַנטקעגן

פּרעזענט-שורש).

א) י — ו: בינדן — געבונדן, געהינגען — געהונגען, געפֿינגען — געפֿונגען,

דינגען — געדונגען, הינקען — געהונקען, זינגען — געזונגען,

טרינקען — געטרונקען, קלינגען — געקלונגען אַאָזיוו.

ב) וי — וי: בייגן — געבויגן, הייבן — געהויבן.

דאָס אייגענע מיט פּרעפֿיקסן.

אַנהייבן — אָנגעהויבן, פֿאַרבינדן — פֿאַרבונדן.

ממילא יי אין סובסטאַנטיוון געפֿורעמטע פֿון פּרעזענט-שורש.

(דער) אָנהייב, (דער) בייג, (די) דעהייבונג.

64. איבערבייט וי-יי אין קרובישע ווערטער פון פֿארשיידענע וואָרטקלאַסן.

אויבן - (דער) אייבערשטער.

(דער) גלויבן, איינגלויבעניש - גלייבן, געגלייבט, גלייבונג.

גרויס - (די) גרויס (די גרויסע שטוב, די שטוב איז גרויס, די גרויסקייט;  
אַבער: די גרויס פֿון דער שטוב).

הויך - (די) הויך (דער הויכער באַרג, דער באַרג איז הויך; אָבער: די  
הויך פֿון דעם באַרג).

טויט - טייטן.

(די) טויט - (גע) טייטיק; טייטן, געטייט; (גע) טייטיקן זיך, געטייטיקט.

(דער) פֿראַנצויז, (די) פֿראַנצויזין, (די) פֿראַנצויזן - פֿראַנצויזיש.

רויט - רייטלעך (זיך), גערייטלט.

(דער) רויך - רייכערן, גערייכערט.

#### IV. קאַנסאַנאַנטן

65. דו (ניט ז) נאָך ל אין נ.

האַלדז, פֿעלדז; אונדז, אינדזל, געוויאַנדזלט, לינדז.

66. קיין שטומען ה שרײַבט מען ניט.

באָן, ביין, געשען, האָן, הויך, הינער, זען, געזען, נעמען (אין בירדע  
טייטשן), צען, פֿירער, שעמעוויק.

ניט: באהן, ביהן, געשען, האָן אזוי.

67. וו (גײַט פֿ) אין די ווייטערדיקע ווערטער: בריוו; ווערסיפֿיקאַציע

(אַבער: דער פֿערז); טייוול; ליווערן (צושטעלן), ליוועראַנט; נערוו; פֿרווו,  
פֿרווון; שטייוול.

68. ס (ניט ז): דו ביסט.

69. פ (ניט ב) אין די ווייטערדיקע ווערטער: אויפס, היפש, פויפס,

קעפסווייב, קרעפס.

טאַפֿעלע שרײַבונג: אויסגעוועבט, אויסגעוועפט; קלעבן, קלעפֿן.

70. פֿ (ניט וו): שקלאַף, שקלאַפֿערני.

71. צ נאָך ל: אַלץ.

אַלץ חאַס ער זאָנט איז באַטראַכט. אַלץ איינס. ער איז נאָך אַלץ  
דער אייגענער.

72. צ (ניט ס) נאָך נ.

פֿינצטער, פֿענצטער.

73. אויף צו באַצייכענען די פֿאַלעטאַליזירונג („פֿאַרוויכונג“) פֿון

אַ קאַנסאַנאַנט פֿאַר אַ וואָקאַל שטעלט מען י.

טיאַכקען, ליאַרע, ליאַליע, ליאַמע, קליאַמקע, ליאַרעם, ליובעניו,  
ליולקע, עליע, טוליען, טמאַליען, ניאַניע, ניאַמע, סאַניע; סאַסיע.



74. די פאלאטאליזירונג פֿון אַ קאָנסאָנאַנט בלײַבט נײַט-באַצײכנט :

(א) פֿאַר אַ קאָנסאָנאַנט.

ליראָקע, סאַנקע.

(ב) וואָרט אויס.

קאַזאַד.

(ג) אין אינטערנאַציאָנאַלע ווערטער פֿון גריכישן אָדער ראָמאַנישן אָפּשטאַם.

ביזעט, מאָזסק, מאָלעקולאַר, פֿאַלאַר, ראָלע, רעוואָלוציע.

(ד) אין טײַל פֿאַמיליע-נעמען.

לענין, לערמאַנטאָוו.

## V. פֿרעפֿיקסן און פֿרעפֿאָזיציעס

75. אויף סײַ ווי אַ פֿרעפֿאָזיציע סײַ ווי אַ פֿאָדערטײַל בײַם ווערב.

אויף דער ערד ; אויפֿהייבן, הייב אויף.

ניט : אָפֿן טיש ; הייב אוף אַזױ.

76. אומ-.

אומאַפֿהענגיק, אומגליק, אוממינגלעך, אוממעגלעך, אומנוציק, אומענלעך.

ניט : אונאַפֿהענגיק, אונגליק אַזױ.

77. אַנט-.

אַנטלײַפֿן, אַנטלײַען ; אַנטפֿלעקרנג.

אַבער : ענדגילטיק.

ניט : ענטלײַפֿן, אַזױ. ניט : אַנטגילטיק.

78. אַ פֿאַר אַ פֿאַר (-).

אַפֿנעמען, נעם אָפֿ ; אַראָפֿנעמען, נעם אַראָפֿ.

ניט : אָבנעמען, אַראָבנעמען אַזױ.

79. ב-.

בנוואָלד, בנראַנדע, בלאָטע טבבלאָטע.

ניט : בינאַלד אַזױ.

80. באַ-.

באַגליקן, באַקומען ; באַשימפֿערלעך, באַשמעקט.

ניט : בעגליקן אַזױ.

81. בײַ (-).

בײַ מיר, בײַם זינען, בײַ דער זײַט ; דערבײַ, פֿאַרבײַ ; בײַבאַטייט,

בײַנאַרטל, בײַזאַך.

אילוסטראציעס צו 80 און 81: ער איז בײַ געלט; ער איז  
באגעלט (אָפּגעפֿאַרנט אויף געלט). — בײַשטיין דעם ניסיון;  
באשטיין זײַן שטעטל. — בײַשטיין (צוגעבן) אַ באַשטעטיקונג;  
באלייגן דעם טיש מיט בלומען. — באַקומען; בײַקומען.  
ניט: באַ מיר, באַס טיש אַזוי.

82. גע-.

גענומען; געשרי.  
ניט: גינמען, גישרי.

83. דער-.

דערבײַ, דערצו; דערצײלונג; דערקוטשען.  
ניט: דאַב, דאַקוטשען אַזוי.

84. פֿאַר-.

פֿאַרײַ; פֿאַרבינדן; פֿאַרלאַנג.  
ניט: פֿערבינדן אַזוי.

85. פֿונאַנדער (-).

פֿונאַנדערנעמען, נעם פֿונאַנדער; פֿונאַנדערפֿאַל.  
ניט: פֿאַנאַדער, פֿאַרנאַדער.

86. צו (-):

(א) ווי אַ פֿאַדערטייל בנים ווערב.

צוגיין, צוהאַלטן, צוטראַכטן. אויך אין די אָפּטיילעוודיקע  
פֿאַרמען: (אײך) גײ צו, האַלט צו, טראַכט צו. אין פֿאַרטייפֿן:  
צוגעאַנגען, צוגעהאַלטן, צוגעטראַכט. אין דער באַטיודע  
סובסטאַנטיױן: צולאַנג, צונאַנג, צושפּרינגל.

(ב) אין דער סופּין-פֿאַרם פֿון ווערב; דערבײַ שרײַבט מען צו  
באַזונדער. אויב אָבער דער ווערב האַט בײַ זיך אַ פֿאַדערטייל,  
שרײַבט מען צו אין איינעם מיטן פֿאַדערטייל און מיטן  
ווערב.

(קומען) צו גיין; (געבן) צו וויסן; (זײַן) באַראַרף) צו זײַן. — (ניטאָ האָס)  
אַנצונעמען; (עס איז שווער דאָס) אָפּצוברעכן; (אײך לױף זיך) צוצוגיין.

(ג) ווי אַן אַדווערב, דאָס רובֿ פֿאַר אַדיעקטיוון און אַדווערבן;  
געשריבן באַזונדער.

צו גרויסע (טריט); צו פֿײַ; דאָס צו (איז איבעריק).

(ד) ווי אַ פֿרעפֿאָזיציע; געשריבן באַזונדער.

(קומען) צו זיך; (טראַג דאָס אַדעק) צו מיר.

(ה) אין אַזױנע ווערטער ווי: צוזאַמען, צונויף, צוריק.

זע תקנה 132 ב.)

87. צ.י.

צ'י וויסטו? — (ווער ווייסט) צ'י ער איז דאָ; צ'י יאָ צ'י ניין.

88. צ ע - (פּשט: „פּונאַנדער“).

צעניין, צעלאָזן, צעקריכן; צעזיט, צעשפּרייט; צעשטערונג.  
ניט: צוגיין אזוי.

## VI. סופֿיקסן און ענדונגען

89. - אָג, - יק: זונטאָג, מאָנטאָג, דינסטאָג, דאָנערשטאָג, פֿרײַטאָג; ווייטאָג.

אָדער: זונטיק, מאָנטיק, דינסטיק, דאָנערשטיק, פֿרײַטיק; ווייטיק.  
אָבער: מיטאָג, ווילטאָג.

90. - ה י י ט:

(א) אין סובסטאַנטיוון (גיב אַכטונג, אַז אָן אַ פּתח).

מעהייט, פֿרײַהייט, שיינדייט.

זע תקנה 120.

(ב) אין אַדווערבן (גיב אַכטונג, אַז ניט מיט ד).

געזונטעהייט, הייסעהייט.

91. - וו אַ ר ג.

באַרטנוראָג, זיסנוראָג, קלייננוראָג, רוינוראָג.

92. - וו י י ז.

טרייאָרטיג, משונגענערטיג.

93. - ו נ ג.

אַרדעננג, ווייננג, פֿירנג.

94. - ט אין סובסטאַנטיוון אויף -נט מיט אַ פֿאַרויסיקן קאָנסאַנאַנט.

אַדונט, טשאַכנט, יוננט, לייזנט.

ניט: אָונד אזוי.

95. - ט ע.

אייזטע, הערטע, פּויערטע (פּיערטע), שכנטע.

96. - י כ ע.

בעריכע, לייזעריכע.

97. - ים אין פֿלוראַל.

דיאָקטוירים, כאַראַנים, פּויעריים.

98. - ין, - ינט ע.

הַרְטאַרין, לערערין, שניידערין; האַרניטע.

99. - יע:

(א) אין לענדער-נעמען.

אויטאַליע, אינדיע, רומעניע, שאַניט.

ניט: איטאַליען, אינדיען אזוי.

(ב) אין ווערטער פֿונעם טיפּ: אינדוסטריע, מיטאַלאָגיע, פּאַעזיע.  
גיט: אינדוסטרי, מיטאַלאָגיאַ אזױז.

100. - י ק (-):

(א) אין סובסטאַנטיוון.

- י ק: אַיזיק; סמיטשיק, ספּאַדיק.  
- נ י ק: - נוצע: בעל-נאוהניק, פּל-בוניק; בעל-נאוהניצע אזױז.  
- ט ש י ק: בערטשיק.

(ב) אין אַדיעקטיוון און אַדווערבן.

- י ק: אַיבטיק, גלייבטיק.  
- (ע) ד י ק: וואָכערדיק, יום-טובֿדיק, עקשנותדיק, פֿרוכטערדיק, שבתדיק.  
- ע ו ד י ק: חנעוודיק, (בא)ריידעוודיק, רידעוודיק.

(ג) אין ווערבן.

רייניקן, שעדיקן.

101. - י ש.

טערקיש, יודיש, פּויליש; מלוכיש, קרובֿיש; שטיפֿעריש; אידעניש,  
איראָפּעניש, העברעיִש; פּאַרטיריש; מאַליריש.  
גיט: יודעש אזױז; גיט: מלוכהש אזױז.

102. - ל אָ ו.

היימלאָז, קינדערלאָז.

103. - ל ע ך :

(א) אין סובסטאַנטיוון.

ווירעך, לילעך; קינדערלעך, שטיבלעך.

(ב) אין אַדיעקטיוון און אַדווערבן.

גליקלעך, מענטשלעך; פּאַמעלעך; בלינדלעך, זיסלעך.  
גיט: -ליך אָדער -לעך.

104. - ס ט ו.

גריסט, הרגעסט, ממיחסט, רייסט.  
גיט: גיסט דו, גיסטע, הרגעסטי אזױז.

105. - ס ק י, - צ ק י אין פֿאַמיליע-נעמען.

דאָסטאַיעווסקי, זשעראָמסקי, לינעצקי.  
גיט: דאָסטאַיעווסקע אזױז.

ייִדישע פֿאַמיליע-נעמען האָבן גיט קיין ספּעציעלע וויבֿלעכע פֿאָרם.

אסתר-רחל קאַמינסקי.

גיט: קאַמינסקע, קאַמינסקאַ.

אַבער: סאַפֿיע עעראָדוסקאַיאַ, מאַריע קאַנאָפּניצקאַ.

106. אין אומבאטאנטע טראפן וואָרט-אויס שטעלט מען אַלע מאָל ע, טיידן עס איז דערויף דאָ אָן אַנדער כלל (זע תקנות 89, 96, 97, 100, 101, 104, 105, 117, 118).

אַיַצע (אַרצעביסאָפּ, זע תקנה 135), טאַקע; אַרבעט; האַנטעך (זע תקנה 142), מוישטעד, פֿאַרטעד; אַיירעם, בוזעם, בוירעם, בעזעם, ברונעם, געדערעם, וואָרעם (אין בוידע טריטשן), כעלעם, פֿלוצעם, פֿאַדעם, פֿורעם, שטורעם, שירעם; גומען, נאָמען; אַרבעט, באַרוועט, פעסט, פֿאַרמעטן, קירבעס; טולעס; זענעלעט; אַימעך (אַימעצער), גענעך, גרענעך, ניוועך, עמעך (עמעצער), ערנעך, פענעך; אַקארשט; קערמעשל. ניט: טאַק, אַרבייט, האַנטוך, וואָרום, כעלם, אַקארשט אַזוי.

אַנדערש אין טייל פֿאַמיליע-נעמען אויף -ס. דאָ גילט, ווי תמיד אין פֿאַמיליע-נעמען, די טראַדיציע אַדער דער ווילן פֿונעם נאָמען-טראַגער. ברייט, שייניס.

107. מיטלסטער -ע- אין סובסטאַנטיוון, אַדיעקטיוון און ווערבן. אַרדענונג, וואָלענונג, צייכענונג, רעכענונג; באַרערלעניש, פֿאַרזעניש; געזענער, שטאַלענער; אַרדענען, צייכענען, רעכענען.

108. -עכץ.

אויסלויבעכץ, געמרויעכץ, טועכץ, טיינעכץ; הינטערווירלעכץ.

אַנדערש, אויב דער -כ- איז פֿון שורש און דער -ט- פֿון פֿאַרטיציע; אַינגעמאַכטס, געקעכטס.

109. -עלע, -עלעך.

מיידעלע, מיידעלעך.

110. -עם אין צונויפֿוואַקס פֿון אַ פֿרעפֿאַזיע מיטן אַרטיקל; אין צונויפֿוואַקסן פֿון פֿרעפֿאַזיעס אויף -ן מיטן אַרטיקל שרעכט מען -עם.

איינעם, אָנעם, פֿונעם.

ניט: פֿונם, פֿונים.

111. -עם אין אַדיעקטיוון.

-עם אין דאָטיוו-אַקוזאַטיוו סינגולאַר:

(א) אויב דער שורש פֿון אַדיעקטיוו ענדיקט זיך אויף -ן.

(דעם) איינענעם, בריונעם, געזענעם, גרינעם, זינדענעם, טרוקענעם.

(ב) אויב דער אַדיעקטיוו ענדיקט זיך אין ערשטן פֿאַל אויף -נע.

(דעם) מאַדנעם, סטאַטעטונעם.

112. -ען אין סובסטאַנטיוון.

-ען (און ניט -ן סתם) קומט אין סובסטאַנטיוון:

(א) אין דאָטיוו-אַקוזאַטיוו, אויב דער נאָמינאַטיוו ענדיקט זיך אויף -ע.

(דער) גאַבען, מאַמען, מומען; צייבקען, לייפֿען, סאַגנען.

אָן -ע- בלויז: (דעם) זיידן, (דעם) טאַטן.

(ב) אין פלוראל, אויב דער סינגולאר ענדיקט זיך אויף א וואָקאל, אויף -נג, אויף -נק.

אויפֿטוען, פֿרויען; שלאָנגען; פֿונקען.

(ג) אין פלוראל פֿון סובסטאַנטיוון אויף -ל מיט אַ פֿאַרויסיקן קאַנסאַנאַנט.

אייזען, היטלען, מאַנטלען.

113. -ע- שרײַבט מען נישט אין סובסטאַנטיוון:

(א) אין דאָטיוו-אַקוזאַטיוו סינגולאַר פֿון פּערזאָן-נעמען וואָס ענדיקן זיך אויף -נג, -נק.

פֿעסינגן; (פֿר) בלאַנקן.

(ב) אין געאַגראַפֿישע נעמען פֿונעם טיפּ: באַדן, העסן, מינכן, פּרייסן, שוואַבן.

אַבער: טירינגען (ע"פּ אַנאַלאָגיע מיט 112 ב).

114. -ען אין אַדיעקטיוון.

-ען (און נישט -ן סתם) קומט אין דער בייגונג פֿון אַדיעקטיוון.

אויב דער שורש ענדיקט זיך:

(א) אויף אַ וואָקאל אָדער אַ דיפֿטאָנג.

(דעם) ברויען, פֿרויען, פֿרויען.

אַבער: (דעם) נײַעם.

(ב) אויף -ם.

(דעם) קאָמען, קרוימען.

אין אַלע אַנדערע פֿאַלן קומט -ן, אַפֿילו אויב דער אַדיעקטיוו

ענדיקט זיך אויף -נג, -נק.

(דעם) הויכן, גרויסן, לאַנגן, קראַנקן; (די) קראַנקן-קאַסע.

ניב אַכטונג: (דעם) איידעלן (באַשיצער).

נישט: איידעלן.

115. -ען אין ווערבן.

-ען (און נישט -ן סתם) קומט אין ווערבן:

(א) אין דער גרופּע מיט -ע-.

מעקען, פֿאַרען (זיך), פֿאַשען, קוויטשען (ווייץ: די צייג מעקעט, פֿאַרעט

זיך, פֿאַשעט זיך אַזוי).

אַבער: מעקן, צונויפֿפֿאַרן, צופֿאַסן, ווישן (ווייץ: איד מעקן, פֿאַר

צונויפֿ, פֿאַס צו, וויש).

(ב) אויב די ערשטע פּערזאָן סינגולאַר פֿון פּרעזענט ענדיקט זיך

אויף אַ וואָקאל אָדער אַ דיפֿטאָנג.

- דוען, געטרודיען, בלייען, דרייען, לייען.
- ג'ב אָבער אַכטונג: גיין, זען, טון, שטיין אין אינפֿיניטיב, להיפך צו:  
(מיר, זיי) גייען, זען, טוען, שטייען. — גיב אַכטונג: געזען.
- ג) אויב די ערשטע פּערזאָן סינגולאַר פֿון פּרעזענס ענדיקט זיך  
אויף -ץ מיט אַ פֿאַרוויסיקן קאַנסאַנאַנט.  
ברעקלעך, גראַבלעך, זירלעך, טרייסלעך, פּלאַפּלעך.
- ד) אויב די ערשטע פּערזאָן סינגולאַר פֿון פּרעזענס ענדיקט זיך  
אויף -ם.  
געמען, קומען, (זיך) באַרימען; גענומען, געקומען.
- ה) אויב די ערשטע פּערזאָן סינגולאַר פֿון פּרעזענס ענדיקט זיך אויף -ן.  
ברענען, געפֿינען, וויינען, קענען, רינען, שפינען; ברענענדיק, גע-  
פֿינענדיק, וויינענדיק; געפֿינען, גערוינען, געשפּינען.
- ו) אויב די ערשטע פּערזאָן סינגולאַר פֿון פּרעזענס ענדיקט זיך  
אויף -נג, -נק.  
הענגען, זינגען, בענקען, טרינקען; הענגענדיק, זינגענדיק, בענקענדיק,  
טרינקענדיק; געהאַנגען, געזונגען, געטרונקען.

116. - (צ) נ י ו.

זונעניו, טאָטעניו, משהניו.

117. - (צ) נ י ש.

טייעניש, מחיהניש, פֿינצטערניש, רעטעניש.

גיב אַכטונג: לייעניש.

118. - (צ) ש י.

זירעשי, טאָכטערשי, מאַמעשי.

119. - ע ר אין ווערטער פֿונעם טיפּ: זשאַנער, טעאַטער, ליטער,  
מאַנעווער, מעטער, צווינגטער, צענטער, קאָדער, קאָנטער(רעוואָלוציע); פֿלוראַל:  
זשאַנערס, טעאַטערס, ליטערס, מאַנעווערס, מעטערס, צווינגטערס, צענטערס אַאָז"וו.  
דאָקטאָר אָדער דאָקטער (אויב עס מיינט דאָקטאָר מעדיצין); אָבער בדרך-כלל:  
דאָקטאָר, פּראָפּעסאָר, רעדאָקטאָר אד"ג; אַמאַטאָר, ראַדיאַטאָר אַאָז"וו.

120. - ק י ט.

וואַרעמקייט, פֿרינקייט.

גיט: וואַרעמקייט, פֿרינקייט. זע תקנה 90 א.

אויב דער שורש ענדיקט זיך אויף -ג, בלייבט דער ג אין סובסטאַנטיוון  
אויף -קייט.

קלוגקייט, שטרענגקייט; פֿרינקייט (להיפך צו: פֿרינקייט).

אויב דער אַדיעקטיוו ענדיקט זיך אויף -ק, שרײַבט מען בלויז איין ק.

קראַנקייט, שטאַרקייט, שלאַנקייט; לײַכטיקייט, רײַניקייט, פֿרײַדקייט.  
ניט: קראַנקייט, לײַכטיקייט אַאָזװ.

121. -ק.ע.

באַנדינקע: שניידערקע; ברודערקע: חײַזקע.

122. צונויפֿטרעף מיט -ס.

ט + ס = טס: (דו) האַלטסט, (דער) עלטסטער, (א) גוטס.  
ס + ס = סס: (דו) רײַסט, (דער) זיסטער, (א) ציגעלע (א) ווייס.  
צ + ס = צס: (דו) זיצסט, (דער) קירצסטער, (א) שוואַרצס.  
ש + ס = שס: (דו) הידושסט (זיך), (דער) פֿרישסטער, (א) פֿרישס.  
טש + ס = טשס: (דו) פֿאַטשסט, (דער) דײַטשסטער, (א) דײַטשס.  
ז + ס = זס: (דו) מוזסט, (דער) בײַזסטער, (א) קינד (א) בײַזס, נײַהויזס.  
דז + ס = דזס: (דו) האַלדזסט.  
ח + ס = חס: (דו) ממיחסט, (דעם) משרחס.  
זע דערצו די תקנה 45 ג).

123. צונויפֿטרעף מיט -ט.

ט + ט = טט: (ער, איר) וואַרט, פֿאַסט; געוואַרט, נעפֿאַסט.  
ד + ט = דט: (ער, איר) שניידט; גערעדט.

124. צונויפֿטרעף מיט -סט אין דער צווייטער פֿערזאָן סינגולאַר פֿון די

ווערבן, וואָס זײַער שורש ענדיקט זיך אויף -סט.

סט + סט = ססט: (מעסטן — דו) מעסט, (פֿאַסטן — דו) פֿאַסט.

125. אַלגעמײַנער פֿלל פֿאַר 122—124:

בדרך-פֿלל שטעלט מען די ענדונגען -ס, אַדער -ט, אַדער -סט אין דער  
בייגונג ניט געווענדט אין דעם, מיט וואָסער סוף שורש די דאָזיקע ענדונגען  
טרעפֿן זיך צונויף; אויב אָבער דער שורש גופֿא ענדיקט זיך אויף -ס, אַדער -ט,  
אַדער -סט, שטעלט מען די דאָזיקע אותיות מערניט איין מאָל.

## VII. באַזונדער, באַהאַפֿטן, אין איינעם

### סומירונג

126. בײַ ווערטער, וואָס בנוגע זײ שטעלט זיך די פֿראַגע וועגן שרײַבן

באַזונדער, באַהאַפֿטן מיט אַ מקף אַדער אין איינעם, גײט דער פֿלל אַזוי:

דער אַלגעמײַנער גאַנג איז צו שרײַבן באַזונדער. וועגן שרײַבן באַהאַפֿטן

אַדער אין איינעם זײַנען פֿאַראַן ספּעציעלע באַשטימונגען.



127. אויף צו אַריענטירן זיך אין די דאָזיקע ספּעציעלע באַשטימונגען  
 דאַרף מען האָבן אין זינען דרײַ גראַמאַטישע באַגריפֿן :
- (א) אַדווערביאַלע פֿאַרבינדונג, וואָס איר ערשטער עלעמענט איז  
 אַ פּרעפּאָזיציע (זע תקנה 132) ;
- (ב) באַהעפֿטונג מיטן הויפּטאַקצענט אויפֿן ערשטן עלעמענט (צונויפֿ-  
 העפֿט ; זע תקנה 139).
- (ג) באַהעפֿטונג מיטן הויפּטאַקצענט אויפֿן צווייטן עלעמענט (זע  
 תקנה 146).
128. וועגן די פֿאַלן פֿון שרײַבן באַזונדער רעדט זיך אין די תקנות :  
 131 ; 132 א ; 133.
129. וועגן די פֿאַלן פֿון באַהעפֿטן מיט אַ מקף רעדט זיך אין די תקנות :  
 19 ; 139 ב ; 143—146 ; 148.
130. וועגן די פֿאַלן פֿון שרײַבן אין איינעם רעדט זיך אין די תקנות :  
 28 ; 30 ; 131 ס ; 132 ב ; 133—134 ; 139 א ; 140—142 ; 147.

## באַזונדער

131. אין גאַנצן באַזונדער שרײַבט מען :
- (א) דעם אומבאַשטימטן אַרטיקל אַ אָן.  
 אַמענטש, אַנדריסער (מענטש). אַנפֿל, אַזאַרביקע (זאַד). אַ ביסל, אַסד.  
 גיב אַכטונג : דרײַ אַ זייגער (פֿינגל : דרײַ דעם זייגער).
- (ב) דעם באַשטימטן אַרטיקל און דעם אָנווייזיקן פּראָנאָמען דער,  
 די, דאָס.
- דער מאַן, די פֿרוי, דאָס קינד ; די וועלט (און יענע וועלט) ; אַט דער,  
 דער אָ, דער אייגענער, דער דאָזיקער, דער זעלביקער (זעלבער), דער  
 יעניקער, דער נעמלעכער, — און אזוי אויך אין אלע ביינפֿאַלן.
- (ג) פֿאַרבינדונגען פֿון סובסטאַנטיוון ווי : (אַ) גלעזל טיי, (אַ) פֿונט  
 צוקער, (דער) שטייגער לעבן.  
 גיט : גלעזל-טיי, פֿונט-צוקער, שטייגער-לעבן.
- (ד) פֿאַרבינדונגען פֿון אַן אַטריבוטיוון אַדיעקטיוו מיט אַ סובסטאַנטיוו.  
 (אַ) היימיש ווינקל, (אין דער) ייִדישער פֿיטעראַטור.  
 גיט : היימיש-ווינקל, ייִדישער-פֿיטעראַטור.
- (ה) צום בײַם סופּערלאַטיוו.  
 צום בעסטן, צום גרעסטן.

ו) פֿאַרבינדונגען פֿון אַן אַדווערב מיט אַן אַדיעקטיוו (אַדווערב).

אַזוי גערופֿענע, אַלגעמיין מענטשלעך, ברייט פֿאַרצוווינגט, נוואַלדיק שווער, האַלב טונקל, הויך אינדוסטריאַליזירט, זייער גרויסע, טיף פֿאַרוואַרצלטער, (די) צווייט גרעסטע (גרופֿע), ריין וויסנשאַפֿטלעך, שטאַרק הייס. על-פי אַנאַלאָגיע אײך: טױט שטיף, צוקער זיס, שטאַק פֿינצטער, שפּאַנל נײַ.

ז) דעם פֿאָדערטייל פֿון אַ ווערב, אויב ער שטייט נאָכן שורש.

נעם איבער, (ער) גייט אָפּ, (מיר) שלאָגן פֿונאַנדער, (זיי) לייגן צו. ניט: נעם-איבער, גייט-אָפּ אַזױו.

ח) די העלפֿווערבן זײַן, ווערן, האָבן אין די ווערבן פֿונעם טיפּ: אויסן זײַן, גורם זײַן, מקנא זײַן; מגולגל ווערן, נתפעל ווערן; הנאה האָבן, חרטה האָבן.

דאָס אײגענע אין אַלע אַנדערע פֿאַרמען: (אײך) בין גורם, (מיר האָבן) מקנא געווען, (זיי וועלן) מגולגל ווערן. ניט: גורם-זײַן, בין-גורם אַזױו.

ט) דעם פֿראַנאַמען זיך בני ווערבן.

אַפרוּכן זיך, (ער) רויט זיך (אָפּ). ניט: אַפרוּכן-זיך.

י) צאָל־ווערטער.

ג ר ו נ ט צ אָ ל ן : צוויי מיליאָן זעקס הונדערט זיבן און אַכציק; טויזנט דריי הונדערט פֿיר און צוואַנציק. אָבער טובסטאַנטיחירט: (דער) פֿינפֿאַונצוואַנציקער אַזױו. ס ד ר - צ אָ ל ן : (דער) אײן און צוואַנציקסטער; (דעם) הונדערט אַכציקסטן.

## באַזונדער אָדער אין איינעם

132. אין אַן אַדווערביאַלער פֿאַרבינדונג, וואָס איר ערשטער עלעמענט איז אַ פרעפֿאָזיציע, שרײַבט מען די פרעפֿאָזיציע אין טייל פֿאַלן באַזונדער, אין טייל פֿאַלן אין איינעם מיטן צווייטן טייל פֿאַרבינדונג. דער פֿלל גייט אַזױ:

א) אויב דער ניט-פרעפֿאָזיציאָנעלער עלעמענט באַגעגנט זיך פֿאַר זיך אויך, שרײַבט מען די פרעפֿאָזיציע באַזונדער.

אויף דאָס נײַ, אויף דער נאַכט, אויף דער פֿרײַ, אויף צוויי; איבער אַ יאָר, איבער אַ נײַט, איבער אַכט טאָג, איבער מאָרגן; אין אײן זענעט, אין איינעם, אין גאַנצן, אין דער היים, אין דער פֿרעסטן, אין דער מיט, אין דער ערד (אין דר'ערד), אין דער פֿינצטער, אין דרויסן, אין מיטן, (זײַן) אין שטאַנד; ביז אַהער, ביז איצט, ביז מאָרגן; נאָך דעם;

פֿאַר וואָס, פֿאַר פֿרי; פֿון אָנהייב, פֿון דאָס ניין (פֿון סיני), פֿון היינט.  
פֿון היינט, פֿון ווייטן, פֿון דער נאָענט, פֿון נאָענט, פֿון פֿאַרניט; צו  
ביסלעך, צו וואָס, צו וועגן (ברענגען), צו לעצט, צו נוק, צו ניין (קומען),  
צו ערשט, צו פֿוס, צו שטאַנד (קומען), צום ערשטן אַאָזיוו.  
טעם: מיר האָבן אין אונדזער שפראַכבאַנוץ באַזונדער, פֿאַר זיך,  
די ווערטער: דאָס, ניין; דער, נאכט; דער, פֿרי; צוריק; אַ, נייס;  
איינעם; נאַנצן אַאָזיוו.

ב) אויב דער ניט-פרעפֿאָזיציע־פֿאַר עלעמענט באַגעגנט זיך ניט  
פֿאַר זיך, שרייבט מען די פרעפֿאָזיציע אין איינעם מיטן צווייטן  
טייל פֿאַרבינדונג.

צוזאַמען; צונויף; צו־פֿוס; צוקאָפֿט; צוריק.  
טעם: מיר האָבן ניט אין אונדזער שפראַכבאַנוץ באַזונדער, פֿאַר זיך,  
קיינ ווערטער: זאַמען, נויף, פֿוס, קאָפֿט, ריק.

133. אויף צו שרייבן, לויט תקנה 132, די פרעפֿאָזיציע באַזונדער, איז  
גענוג, אויב דער ניט-פרעפֿאָזיציע־פֿאַר עלעמענט באַגעגנט זיך פֿאַר זיך אין  
וועלכער עס איז פֿאַרם, ניט דווקא אין דער פֿאַרם וואָס שטייט מיט  
אַ פרעפֿאָזיציע.

„אמת“ קען זיין מערצאל פֿון „אמת“, ממילא: אין דער אמת;  
„לופט“ קען זיין פֿלוראל פֿון „לופט“, ממילא: אין דער פֿלופֿטן;  
„דאָס“ און „ניין“ זיינען פֿאַראַן אין דער שפראַך, ממילא: פֿון דאָס  
ניין; „וועגס“ איז פֿאַראַן אין דער פֿאַרבינדונג „אַ שטיק וועגס“,  
„מאָרגנס“ און „נאַכטס“ זיינען געניטיוו און אין טייל געגנטן ניצט  
מען די פֿאַרמען אַפֿילו אַדווערביאַל, ממילא: אין איין וועגס,  
צוריק וועגס, צו מאָרגנס, פֿרייטאָג צו נאַכטס; „ווייטנס“ קען זיין  
געניטיוו פֿון „(דער) ווייטער“, ממילא: פֿון דער ווייטנס.

134. אויב פֿון אַן אַדווערביאַלער פֿאַרבינדונג וואָס באַשטייט פֿון עטלעכע  
באַזונדער געשריבענע ווערטער פֿורעמט מען אַ סובסטאַנטיוו אָדער אַן  
אַדיעקטיוו, שרייבט מען דעם סובסטאַנטיוו אָדער אַדיעקטיוו אין איינעם.

אויף דער נאַכט, אָבער: (דער קילער) אויפֿדערנאַכט; (היינט) אין דער  
פֿרי, אָבער: (דער היינטיקער) אינדערפֿרי.  
אויף דער נאַכט, אָבער: אויפֿדערנאַכטיקע (שעהען); אין איינעם, אָבער:  
(רי) אינאיינעםדיקע (שפּאַצירן); ביז אַהער, אָבער: (די) ביזאָהערדיקע  
(רעזולטאַטן); ביז איצט, אָבער: (די) ביזאייצטיקע (אָפּמאַכן).

## אין איינעם

135. אָפֿיקסן (פּרעפֿיקסן און סופֿיקסן) שרייבט מען אַלע מאָל אין איינעם  
מיטן שורש ניט געווענדט אין דער צאָל טראָפֿן.

אין סובסטאנציוון: אימנליק, ארצעבריסקום, באַנעם, הינטערנעדראַנק, צוגאַב, קאָנטעררעוואָלוציאַנער, קעגנווירקונג; גאָרטנוואַרג, ליבשאַפֿט, שיינדייט, שיינקייט.

אין אַרעקטיוון אין אַדווערבן: אומפֿאַרשטענדלעך, באַהאַרצט, צעקלעמט, פּראָיאַפּאָניש, פּרעהיסטאָריש, פֿאַרהיסטאָריש; לעבעדיקערדייט, משונגערווייז, קינדערלאָז.

אין ווערבן: א) מיט אַ פֿאָדערטראַפּ (פֿעסטער פּרעפֿיקס): אַנטלויפֿן, באַקוקן, דערשרייבן, צעהאַקן, רעאַגיאַנציוון; ב) מיט אַ פֿאָדערטייל (אַפּטיילעוודיקער פּרעפֿיקס), אויב ער שטייט פֿאַרן שורש: איבערנעמען, אָפּטיילן, פֿאַרבייליגן, פֿונאַדערנעמען, צולייגן. זע אויך תקנה 86 א) — ב), 88.

### 136. די תקנה 135 איז חל' אויך אויף העברעזמען.

אומפֿירר, מיטפֿיר, פֿירשאַפֿט; אומברחמנוחדיק; פֿאַרזשט, באַטעמען, צעהרנען, אַפּטון, צוגעבֿעטן.

### 137. ווען עס באַגעגענען זיך צוויי פֿון איינע קאָנסאָנאַנטן, איינער פֿון פּרעפֿיקס און איינער פֿון שורש, שרייבט מען ביידע.

אוממינלעך, אוממעלעך, אָנעמען, אַפּטון, אַרויסלאָזן, אַרונטער-לייגן, מיטטיילן, פֿאַרריכטן.

### 138. אין איינעם מיטן אַ שרייבט מען די ווינטערדיקע ווערטער: אַדורך, אַהיים, אַהין, אַהער, אַווי, אַזאַ, אַזוי, אַזוינער, אַזעלכער, אַחוץ, אַמער, אַנאַנד, אַנו, אַנומלט, אַניט, אַפּשיטא, אַפֿרירער, אַצונד(ערט), אַקאָרשט.

## אין איינעם באַהאַפֿטן

### 139. אַ באַהעפֿטונג פֿון ווערטער וואָס האָבן זיך צונויפֿגעבונדן אויף אַזוי פֿיל, אַז אַ הויפטאַקצענט איז געבליבן מערניט אויפֿן ערשטן עלעמענט אירן (אַזאַ באַהעפֿטונג רופֿט זיך צונויפֿהעפֿט), שרייבט מען אין טייל פֿאַלן אין איינעם, אין טייל פֿאַלן באַהאַפֿטן מיט אַ מקף. דער פֿלל גייט אַזוי:

א) אויב דער צונויפֿהעפֿט איז ניט מער ווי דרייטראַפֿיקי, שרייבט מען אים אין איינעם (זע תקנה 57).

דער צווייטער טייל אַ סיבסטאַנציוו: בלעטערפֿאַל, וואַסערמיל, זויערזאַלץ, יאָד-צייט, ליפֿטפֿאַסט, פֿליפֿאַסט, קאַרטניש, קינדערפֿריינד, קלאַסנקאַמף, שולפֿאַר-אייך, שיק-נגל, שטודיעווינט, שפֿאַכסיסטעס, שרייבמאַשין.

דער צווייטער טייל און אַרעקטיוו (אַדווערב): אַלטריניש, גרויסהאַנטיק, מאַסניבויק, ניהריכדייטס.

גיב אַטינג: גאַרניט, גאַרנישט, מערניט.

ב) אויב דער צונויפהעפֿט איז מער ווי דרייטראַפֿיק, שרייבט מען אים מיט אַ מקף.

דער צווייטער טייל אַ סובסטאַנטיוו: גראַמאַפֿאַן-טיש, וואַסער-טרענער, לערער-סעמינאַר, רולעטקע-טיש, רעווידור-קאַמיסיע, רעכנ-מאַשין, שפראַכן-סיסטעם.

דער צווייטער טייל אַן אַדיעקטיוו: מיטל-הויכדייטש, אַלט-פראַנצויזיש. נעם אָבער אין אַכט די תקנות 28, 140, 143, 145.

140. די צאָל טראָפֿן דאַרף מען באַשטימען לויט דער קירצסטער פֿאַרם פֿונעם צונויפהעפֿט, און דעמאָלט בלייבט שוין די אינאיינעמדיקע שרייבונג אַפֿילו אויב די צאָל טראָפֿן פֿאַרגרעסערט זיך דורך אַ סופֿיקס אָדער אַן ענדונג.

פֿאַקספֿערער, ממילא אויך: פֿאַקספֿערשאַפֿט; שויסטעווינג, ממילא אויך: שויסטעווינגל; שרייבמאַשין, ממילא אויך: שרייבמאַשינען; ברייטהאַרציק, ממילא אויך: ברייטהאַרציקייט; גרויסהאַנטיק, ממילא אויך: גרויסהאַנטיקער; גרויסהאַלבער, ממילא אויך: גרויסהאַלבערליי.

141. אויב אין אַ צונויפהעפֿט באַגעגענען זיך צוויי פֿון איינע קאַנסאָנאַנטן, שרייבט מען בדרך-כפֿל ביידע.

באַנקקוועטשער, בירגערדעכט, הויפטטייל, וואַשערס, ווויילערנער, וועלטטייל, נאַכטיש, פראָפֿאַראַרין, צוויקקער, קרייצצוג. ניט: באַנקוועטשער אַזױ.

142. בלויז אין קאַנסאָנאַנט שרייבט מען אין די ווייטערדיקע ווערטער: אורינונג, אַרעמאַן, דריטל, פֿערטל אַזױ; האַנטעך, מיטאַג, שלימזל (הגם ס'איז בעצם: אויער+רינגל, אַרעם+מאַן, דריט, פֿערט+טייל, האַנט+טוך, מיט+טאַג, שלים+מזל).

נעם אויך אין אַכט: ביסטו; ניטאַ, נישטאַ (הגם ס'איז בעצם: ביסט+דו; ניט, נישט+דאַ).

143. אַ מקף שטעלט מען אין אַ צונויפהעפֿט אַפֿילו ווען די צאָל טראָפֿן איז ניט גרעסער ווי דריי:

א) אויב דער ערשטער עלעמענט איז אַ פֿרט-נאַמען. אַרט-קורסן, גראַסער-היים, הערצל-נאַט, יוואָ-טאַג, פֿרוג-שר, שטיינבארג-קלוב. ניט: גראַסעהיים, גראַסער היים אַזױ.

ב) אויב אין אַ צונויפהעפֿט איז איינער פֿון די עלעמענטן אַ העברעזיס.

ישיבֿה-בֿהור, טאַף-חדר, שער-בלאַט. ניט: ישיבֿה בֿהור, טאַפֿחדר אַזױ.

ג) אויב צום צונויפהעלט (אלץ איינס פֿון וויפל טראָפֿן ער לייגט זיך צונויף) קומט צו נאָך אַן עלעמענט.

פֿליפּאָסט—הויפּט-פֿליפּאָסט, עסטיש—קינדער-עסטיש, וואָל-קאָמיסיע—הויפּט-וואָל-קאָמיסיע, מהוצה-פנים—ארצע-מהוצה-פנים, קאָפעקל—קאָפעקל-סטאָדיע.  
ניט : הויפּט-פֿליפּאָסט אזוי.

ד) אויב די אינאיינעמדיקע שרייבונג וואָלט געקענט פֿארשווערן דאָס לייענען אָדער אַרײַנפֿירן אין אַ טעות.  
דער איציקן, אַנט-יוד.

ה) זע תקנה 145.

144. אויב עס גייען נאָך אַנאָנד עטלעכע צונויפהעלטן, וואָס איין טייל זייערער חזרט זיך איבער, און מיר פֿאַרפֿעלן איבערצוחזרן דעם אידענטישן טייל, מוז נאָך יעדן טייל פֿון אַזאַ איבערגעהיפּערטן צונויפהעלט שטיין אַ מקף.

דער אַרבעטער, פּויערים- און סאָדאָטן-ראַט. צייטונגס-אַרטיקלען און נאָטיצן.

ניט : אַרבעטער, פּויערים און סאָדאָטן-ראַט. ניט : צייטונגס-אַרטיקלען און נאָטיצן.

145. אין אַן איבערגעהיפּערטן צונויפהעלט שטעלט מען אַ מקף אַפֿילו ווען מיר האָבן צו טון מיט צוויי- און דריי-טראָפֿיקע ווערטער.

פֿעלדגעוויקסן, וואָלדגעוויקסן; אָבער : פֿעלד- און וואָלדגעוויקסן.  
אַלטרײַטש, נײַדײַטש; אָבער : אַלט- און נײַדײַטש. ברויטקוואַס;  
אָבער : מאַלץ, עפל- און ברויט-קוואַס.

### באַהאַפֿטן

146. אַ באַהעפֿטונג פֿון ווערטער וואָס האָבן זיך צונויפֿגעבונדן אויף אַזוי פֿיל, אָו אַ הויפּטאַקצענט איז געבליבן מערניט אויפֿן צווייטן עלעמענט אירן, שרייבט מען באַהאַפֿטן מיט אַ מקף.

נאָפּל-לעפֿל, חתן-בלה, טאטע-מאמע; מזל-ברכה, לייענער-פֿרינד; בעל-שם, בעל-השריפה; אַלט-ניי, חסידיש-נגידיש; געהרגעט-געממחט; וואָרט-אויס, וואָרט-אײַן, וואָרט-אין; טאָג-טעגלעך; פֿראַנקפורט-מײַן, ראַסטאָוו-דאָן; גרויס-פֿאהרלאַנקע.  
ניט : גאָפּל לעפֿל, בעל שם, פֿראַנקפורט/מײַן אזוי.

147. באַהעפֿטונגען מיטן הויפּטאַקצענט אויפֿן צווייטן עלעמענט שרייבט מען אָבער אין איינעם:

א) אויב דער דאָזיקער צווייטער עלעמענט איז אַ פרעפֿאָזיציע (זע

דורכויס, דערביי, דערנאָך, דערצו, פֿאַרביי, פֿאַרויס. תקנה 58).

ב) אויב די עלעמענטן זיינען צונויפֿגעבונדן אויף אַ פֿרעמדלעכן

שטייגער און זיינען אַריין אין ייִדיש פֿאַרטיקערהייט (זע תקנה 57).

אויטאביאגראפיע, מיקראביאגראפיע, נעוואלפאטאגראפיע, ענאצענטריזם,  
פסיכאנאלאזיע.

ניט: אויטאביאגראפיע אאז'ה.

ניב אָבער אַכטונג: העלדן-ביאגראפיע, נעוויקסן-ביאגראפיע אאז'ה,  
מחמת די דאזיקע ווערטער זיינען צונויפגעבונדן אויף א יודישן שטייגער.

148. אַ מקף שטעלט מען אויך:

(א) אין באַהעפֿטונגען מיט ניט, ניט.

ס ו ב ס א נ ט ו ו ן : ניט-יודן, ניט-פֿילאָלאָגן; ס ו ב ס ט א נ ט י ו ו י ר ז ע  
א ד י ע ק ט י ו ו ן : ניט-גרעסער; א ט ר י ב ו ט י ו ו ע א ד י ע ק ט י ו ו ן  
אָד ע ר פ א ר ט י צ י פ ן : (א) נישט-מאַרקסיסטישער (אויפֿן טראַכטן),  
(א) ניט-געלייענט (בוך).

אָבער: (דאָס איז) ניט גוט (אויסגעלייגט); (דער אויפֿן טראַכטן איז)  
נישט מאַרקסיסטיש; (אויך האָב דאָס בוך) ניט געלייענט.

(ב) אין באַהעפֿטונגען פֿון עטלעכע ווערטער וואָס ווערן אויפֿ-  
גענומען ווי איין גאַנצהייט.

(א גאַנצער) יאָ-טעבע-דאָס, (א) לאַז-מיד-געמאָך-קרעכעלע.

נעם אין אַכט די שרייבונג: (דער) שמעון פֿרוג-אָוונט, (דער) ד"ר שלמה  
עטינגער-רובֿל-קאָמירטעט, (דער) ר. ל. פֿרען-שרייבער-פֿאַראַרין.

ניט: שמעון פֿרוג אָוונט, שמעון-פֿרוג-אָוונט.

(ג) זע תקנות 139 ב, 143—145.

## VIII. פֿאַראַלעלע שרייבונגען

שרייבונג דיפֿערענצירט לויטן פֿשט

149. פֿאַראַן ווערטער וואָס זיינען אידענטיש אָדער גאַנצט צווישן זיך

לויט זייער אָפּשטאַם, נאָר אין אויסלייגן זיינען זיי דיפֿערענצירט לויטן פֿשט:

א ה י י ם ; א ה י י ם א א ז י ן (זע תקנה 138).

א ק א ר ש ט (אַקצענט אויפֿן צווייטן טראַף)—אַט, אַני (ניב נאָר אַקאַרשט  
א קוק, האָס דאָ טוט זיך). אַ ק ע ר ש ט (אַקצענט אויפֿן ערשטן טראַף)—  
נאָר וואָס, קויב-קוים, שווער ניט (אַקערשט איז ער דאָ געווען; אַקערשט  
טאַג, ווען אַלע שלאָפֿן נאָך; ער איז אַקערשט פֿון דער הויט  
אַרויסגעשפּורנען פֿאַר כּעס; זע תקנה 106).

ג ר ו נ ד—מאַטיוו, טעם (ער האָט זיך באַליידיקט אָן שום גרונד; איך  
זע ניט קיין גרונד דאָס צו טון; מע מוז דאָס באַגרינדן). ג ר ו נ ט—  
דעק, תּוּך (גרייכן דעם ההום ביזן גרונט; אין גרונט ביסטו גערעכט;  
איך וועל זיך דערגרונטעווען דערצו).

ד אַ ק ט אָ ר ; אָבער אויך דאָ ק ט ע ר, בשעה עס מיינט דאָקטאָר  
מעדיצין (זע תקנה 119).

וואַכנדיק—דאָס וואָס עס איז שוין צו דער וואָך, וואָס עס חזרט זיך איבער אלע וואָך (נאָמבערנס, וואַכנדיקע שמועסן); וואָכעדיק— דער היפּך פֿון שבחדיק, יום-טובֿדיק.

פֿרײַנד—נוטער פֿרײַנד; פֿרײַנט—קרובֿ (פֿאַרנאָרד: ער האָט מיך צוגענומען זייער פֿרײַנדלעך; אָבער: מיר זײַנען מיט אים שטיקלעך פֿרײַנטלעך).

### גלײַכבאַרעכטיקטע שרײַבונגען

150. פֿאַראַן טייל ווערטער וואָס מע מעג שרײַבן אויף עטלעכע אופנים, ווי ווער עס וויל, אָן שום חילוק אין פּשט.

די ווערטער זײַנען דאָ אריסגעשטעלט נאָכן אָלף-ביח; בײַ די וואָס זײַנען שוין דערמאָנט אין די פֿרײַנדדיקע תקנות איז צוגעגעבן דער נומער פֿון דער תקנה.

פֿרײַען: געלײַגן, געלײַען.  
מאַנטאַג, מאָנטיק (89).  
מינלעך, מענלעך.  
מען מען (אויך מ/ אָבער נאָר פֿאַר אַ וואָקאַל וואָרט-אײַן) — פֿאַרן ווערב; מען — נאָכן ווערב.  
ניט: מײַט.

נוצן, ניצן; (צו) נוק, ניש (קומען).  
(נאָר) ניט, (נאָר) נישט.  
פֿאַרלײַרן: פֿאַרלײַרן, פֿאַרלײַרן.  
פֿאַרשיידן, פֿאַרשיידן.  
פֿינפֿטל, פֿינפֿטל; פֿינפֿטער, פֿינפֿטער.  
ניט: פֿונפֿטער.  
פֿרײַטאָג, פֿרײַטיק (89).  
פֿרײַן: געפֿראָרן, געפֿרוירן.  
קאַנען, קענען.  
קיניג, קעניג.  
קלײַבן, קלײַבן.  
קלעבן, קלעפּן (69).  
ריידן, רעדן אָבער בלוז: די רעדסט, ער רעדט, גערעדט; און בלוז: די רייד).  
שווערן: געשוואָרן, געשווירן.  
שרען: געשאָרן, געשריין.  
שרײַען: געשריגן, געשרײַען.

אריסגעוועבט, אריסגעוועפט (69).  
אַנזערן: אָנזערן, אָנזערווירן.  
באַקאַנט, באַקאַנט, באַקענט: באַקענען,  
באַקאַנען. אָבער נאָר זיך באַקענען  
מיטן פּשט: געבן זיך צו דערקענען  
(יוסף האָט זיך באַקענט צו די ברידער).  
בלאָ, בלוי.  
געבאָרן, געבוירן.  
געזאָר, געווירד (ווערן).  
געזינד, געזינט (מישפּחה).  
גראָ, גרוי.

דאָנערשטאָג, דאָנערשטיק (89).  
דינסטאָג, דינסטיק (89).  
דערמאַנק, דערמאַנען.  
וואַרנן, ווערנן.  
וואָרן, וואָרעם (מתחם; 106).  
ניט: וואָרם, וואָרן.  
ווייטאָג, ווייטיק (89).  
וויפֿל, ווי פֿיל.  
זונטאָג, זונטיק (89).  
זײַן: (איר) זײַט, זענט; (מיר, זיי) זײַנען, זענען.  
טאָן, געטאָן; טוהן, געטוהן.

### פֿילאָלאָגישע סעקציע פֿון ייִדישן וויסנשאַפֿטלעכן אינסטיטוט

א. האַרקאווי, מ. ווינערניך, י. א. יאַפֿע, י. ל. כהן, א. לאַנדוי

ש. ניגער, נ. פּרילוצקי, ז. קלמאַוויטש, ז. רייזען

וויסנשאַפֿטלעכער סעקרעטאַר: מ. ווינערניך



**באשלוס פֿון דער צענטראלער פֿאָרוואַלטונג פֿון ייִדישן  
וויסנשאַפֿטלעכן אינסטיטוט**

אָנגענומען אויפֿן פֿלעזום פֿון 3טן אקטאָבער 1934

די 150 כּללים פֿון ייִדישן אויסלייג, וואָס די פֿילסעפֿיע  
האָט אויסגעאַרבעט, ווערן אָנערקענט פֿאַר אויסלייג-תּקנות  
פֿון ייִוואָ.

\*

**באשלוס פֿון אויספֿיר-ביוראָ פֿון ייִדישן וויסנשאַפֿטלעכן  
אינסטיטוט**

אָנגענומען דעם 1טן סעפטעמבער 1936

דאָס אויספֿיר-ביוראָ איז צופֿרידן געווען צו הערן דעם באַריכט  
וועגן דער אַרבעט פֿון דער אַרטאָגראַפֿישער באַראַטונג וואָס איז אָפֿגע-  
האַלטן געוואָרן דעם 28סטן און 29סטן יוני 1936 אין ייִוואָ לויט דער  
איניציאַטיוו פֿון דער ייִדישער שול-אָרגאַניזאַציע אין פּוילן.

דאָס אויספֿיר-ביוראָ באַשליסט:

(1) באַשטעטיקן די שינויים וואָס זיינען אַרײַנגע-  
געטראָגן געוואָרן אין די אויסלייג-תּקנות פֿון ייִוואָ אין  
רעוולטאַט פֿון דער דערמאָנטער באַראַטונג.

(2) אָפּדרוקן די נייע פֿאָרמולירונג פֿון די אויסלייג-  
תּקנות אונטערן נאָמען „תּקנות פֿון ייִדישן אויסלייג“  
אין דער סעריע „אָרגאַניזאַציע פֿון דער ייִדישער  
וויסנשאַפֿט“ נומ' 16.

מיטן פּובליקירן די דאָזיקע נייע פֿאָרמולירונג ווערט בטל דער  
פֿרעדיקער נוסח פֿון די אויסלייג-תּקנות, ווי ער איז געווען געגעבן  
אין דער בראַשור: „אויסלייג-תּקנות פֿון ייִדיש“ (סעריע „אָרגאַניזאַציע  
פֿון דער ייִדישער וויסנשאַפֿט“ נומ' 14, ווילנע 1935).

## הערות

1. די אויסלייג-תקנות וואָס הערן דאָ געגעבן זינען אויסן פראַקטישע צילן: ס'זינען ניט אַרבייטגענומען געוואָרן קיין זאכן וואָס זינען קלאָר פֿון זיך אַליין; טייל מאָל זינען אין אײַן תקנה צונויפגענומען פֿאַקטן, וואָס היכטאַרײַש נעמען זיי זיך פֿון פֿאַרשידענע מקורײַם.
11. די תקנות זינען אויסלייג-תקנות; זיי זאָגן גאַרניט וועגן ווערטער-אוצר, וועגן גראַמאַטיק, וועגן קאָרעקטער אויסשפראַך. פֿון דער תקנה 102 איז ניט געדרונגען, אַז אַזוינע ווערטער זיי היימלאַך, קינדערלאַך ווערן רעקאָמענדירט; מע דאַרף פֿון איר נאָר לערנען, זיי אַזוי אויסצולייגן די דאָזיקע ווערטער, אויב מע ניצט זיי. די תקנה 110 פסקט ניט, אַז פֿונעם איז בעסער אידער פֿון דעם; זיי זאָגט נאָר, אַז אויב מע ניצט דעם צונויפֿוואַקס, דאַרף מען אים אויסלייגן ניט אַנדערש פֿונעם. מיטן אָנזיכטן די שרייבונג שלאַנגען (-נגען און ניט -נגן) איז ניט געפֿלט געוואָרן דער פֿאַראַלעלער וואַריאַנט שלענג. די תקנה 10 ג) דאַרף מען פֿאַרשטיין אַזוי: אַלץ איינס, צי מע רעדט אַרײַם jid; צי id, אויסלייגן דאַרף מען דאָס האַרט: יוד, חיריק יוד, דלד.
111. פֿאַראַזאָל ווערטער (זיי זינען צונויפגענומען אין דער תקנה 150) שטעלן אײַן די אויסלייג-תקנות גלייכבאַרעכטיקטע שרייבונגען. איטלעכער מעג ניצן דעם וואַריאַנט וואָס איז אים מער צום האַרצן.

די וויסערדיקע הערות זינען אויסגעשטעלט לויט די נומערן פֿון די תקנות.

1. נאָר אַן אות, ה, העט צוקומען אין אַלף-בית, אויב מע וועט קאָנסטרײַרן אַ באַ-זונדערע גערױקטע לייגאַטור פֿאַר v. קאָנסטרײַרן אַזאַ לייגאַטור איז טאַקע אַן אויפֿגאַבע פֿאַר די שרייבונגסערשיינען.
2. ביים אויסשטעלן נאָכן אַלף-בית ווערטער, וואָס צווישן זיי איז ניטאָ קיין אַנדער חילוק זיי אין דער גרונד, דאַרף מען זיך האַלטן בײַ אַזאַ סדר: אות אָן אַ גרונד, פתח, קמץ, מלופס, חולם, חיריק, צירח, סגל. דערביי דאַרף מען זיך בנוגע העכערעווען האַלטן בײַ דער תקנה 20 און מע דאַרף די גרונד נעמען אין אַכט, אַלץ איינס, צי זיי איז פֿאַקטיש אַנגעשריבן געוואָרן צייניט. היסטעס דער סדר איז אַזאַ: א) דער אות גוטא, א) אומבאַשטימטער אַרטיקל, א) אויסרוף פֿון התפעלות; באָם (אויסדרוק פֿון צושטימונג), באָם (אויב); דראַנג, דראַנג; זאַק, זאַק; פֿאַר, פֿאַר; גַלְלָה, גַלְלָה; רויקיס (רוי), רויקיס (רויק); שׂין, שׂין; עַרְבַּ (ערב זמן), ערב (אַ טאָג אידער); פֿנים (טעקסט), פֿנים; שער, שער (טיטלבלאַט).
7. אויב וסרעפֿט זיך צונויף וואַרט-אין מיט אַן אַנדער וואַקאַל, קומט ניט קיין מלופס אײַן, אַלץ איינס, צי ער גיט פֿריער צי שפעטער: קאָנסטרײַרן, טוער, פֿונעם, עקספֿלואַטאַציע; ראַוט, בלוינג (זע תקנה 10א), אַנטלוינג, הערקולאַנעום, זע-ונג, צעום.
8. ווער עס ניצט אין שרייבן די צונויפגעגעבענע צוויי וואָרן, דאַרף מקפיד זיין צו שרייבן דעם ע מיט אַ קמקעלע, ער וואָל ניט אויסקומען ענלעך צו צוויי וואָרן.
- 7-11. אויב אַ דרוק פֿאַרמאָגט ניט קיין וואָן, מוז מען שטעלן אַ „שטומפֿן“ א אין די וויסערדיקע פֿעלן: א) פֿאַרן אות וואָס וואָלט באַדאַרפֿט זיין געפֿינטלע: וואו, וואונדער, ראַיטע, קאַימבראַ, רואיק, בלויאינקער, שנייאיק, גלייאיק, פֿעאיק; ב) נאָכן אות וואָס וואָלט

באדארעט זיין געפינטלט: טואונג, דואומהיראט, באציאונג, בליאונג; ג צווישן די אותיות  
וואס וואלטן באדארעט זיין געפינטלט: וואריאירן, פריאיק. מע דארף אבער מאכן אלע אָני-  
שטרענגונגען, אז די דרוקן זאלן זיך פארזארגן מיט ו און ?.

10-11. ממילא קומט ניט קיין חיריק אונטערן י (אלץ איינס, צי מע רעדט דאָ אַרויס ;  
צי j) אין אזוינע ווערטער ווי: אַברעוויאַציע, אַוויאַציע, אימפּעריע, אינסטרױקציע,  
בורשױאַזיע, פּעקציע, מאַטעריע, סאַציאַל, פּאַמיליע, פּונקציע, פּונקציע, פּונקציע, קוראַטאָריום,  
ראַדיוס, רעוואָלוציע אַזױו.

12. אַ מאָל הערט זיך אַן צווישן ; און דעם אנדערן וואָקאַל:  $ejrope(j)is^v, fri(j)er$ . אין  
שריבן באַצייכנט מען ניט דעם ;

23. דאָס אייגענע נאָך קירצונגען סוף זאָן: אַ בילעט קאָסט 25 גל מיט 25 גר.

45 ג). גיב אַכטונג, אַז -ס פּאַזט מען דורך נאָר ביי סובסטאַנטיוון וואָס ענדיקן זיך אויף  
-ס; ווייטער ווערט ס געשטעלט אַלע מאָל: קאַרל קרויזס סאַטירע, מאָריס שוואַרצס טעאַטער,  
שלום אַ שס ראַמאַנען אַזױו; פֿגל תקנה 122.

61-64. אין די דאָזיקע תקנות זינען ציוניפֿעגנומען זאַכן, וואָס אַטיל פֿון זיי איז  
שווער פֿאַר ניט-ליטווישע יידן (פּויס—פּויס, געפֿינען—געפֿונען), אַטיל פֿאַר ליטווישע (אַנהייבן—  
אַנגעהויבן). אַ לערן-מאַטעריאַל פֿאַר שולן זינען געוויינטלעך נאָר יענע שרעכונגען, וואָס  
זייערע שוועריקייטן נעמען זיך פֿון די קינדערס דיאַלעקט.

72. גיב אַכטונג, אַז דאָ רעדט זיך פֿון צנ אין שורש; הייסט עס: קלענסטער,  
שענסטער.

87. צו ("צו הייסטו?") סידן אויף איבערצוגעבן עמעצנס דיאַלעקטישע אויסשפראַך.

88. גיב אַכטונג, אַז דאָ רעדט זיך נאָר וועגן ווערבן און נאָר וועגן אַ פֿאַדערטראַף (ניט-  
אַפּטיילענדיקער פּרעפֿיקס) מיט אַ באַשטימטן פּשט; הייסט עס צו אזוינע ווערטער ווי צוזאַמען,  
צונויף, צופֿרידן אַזױו איז דאָס ניט שייך.

101. די תקנה לערנט, ווי אזוי מע דארף אויסלייגן דעם סופֿיקס -יש, -ישער; דאָס  
מינט אַבער ניט, אַז אַזעלכע פֿאַרמען ווי לערערשער, עסטרייכישער, שניידערשער  
(ווי דער סופֿיקס איז ניט -ישער, נאָר -שער) זינען פּסול.

123. נעם אַבער אין אַכט: געליטן, (אויס)געמיטן, געשניטן. אינעם פֿאַרטיציפֿ  
פֿון די דאָזיקע שטאַקע ווערבן איז די ענדונג -ן: דאָ איז הייסט עס קיין צונויפֿטרעף פֿון ד  
מיט ט גיטאַ.

124. על-פי אַנאַלאָגיע מיט 122 און 124 אויך פּוטט—(דער) פּוסטטער.

131 ג). גלעזל-טיי וואָלט געהאַט אַ זינען נאָר מיטן הויפטאַקצענט אויפֿן ע, און ס'וואָלט  
געמינט, אַז הויך דעם זינען פֿאַראַן אַזעלכע סאַרטן טיי ווי קריגלטיי, פֿלעשליטיי, פֿעסל-  
טיי אַזױו. "פּונט-צוקער" איז דאָך אויך ניט געמינט ווי אַן אַנטקעגנשטעלונג אַנטקעגן פּוּד-  
צוקער, קילאַ-צוקער אד"גל—פֿאַרגלייך דעם אונטערשייד אין אינטאַנאַציע: אַ מאָל האָט  
מען געגלייבט אין ים-מענטשן און: אין טעאַטער זינען געווען אַ ים-מענטשן. גיב

אכטונג אויפן אונטערשייד: דער שטייגער מאָלן און דער שטייגער-מאָלער; דער שטייגער לעבן אין דער לעבנס-שטייגער.

132-133. מע דארף האָבן אין זינען, אז די תקנות זינען שייך נאָר צו אדווערביאלע פֿאַרבינדונגען, ווי דער ערשטער עלעמענט איז אַ פּרעפּאָזיציע, ממילא שרייבן מיר: „ער האָט דאָס געטון צוליבן פֿאַטער“ („צוליב“ אין איינעם), מהמת דאָ האָבן מיר ניט קיין אדווערביאלע פֿאַרבינדונג מיט אַ פּרעפּאָזיציע (ווי אַ שטייגער אין זאָן: „טו דאָס מיר צו ייב“), נאָר אַ פּרעפּאָזיציע ממש. די תקנות זינען ניט חל אַויף אויסלייגן צונויפֿהעפֿטן ווי אַ צדיג, גאָר ניט, מער ניט, מחמת דאָ איז ניטאָ קיין פּרעפּאָזיציע. די תקנות זינען אויך ניט חל אַויף אַזאָ וואָרט ווי פֿאַרבי, ווי מיר האָבן ניט אין דער אדווערביאלער פֿאַרבינדונג קיין ניט-פּרעפּאָזיציענעלע עלעמענט. 133. דאַנען, וואָנען און אַנאַנד שרייבט מען באַזונדער פֿון דער פּרעפּאָזיציע. ביז דאַנען, דורך דאַנען, פֿון דאַנען; ביז וואָנען, דורך וואָנען, פֿון וואָנען; ביז אַנאַנד, דורך אַנאַנד, מיט אַנאַנד, נאָך אַנאַנד אַזוי.

137. פֿאַרגלייך: אומגעלעך (אומ+עלעך) און אוממעלעך (אומ+מעלעך); אָפּאכטן (אָפּ+אכטן) און אָפּפּאכטן (אָפּ+פּאכטן); מיטרייבן (מיט+רייבן) און מיטטרייבן (מיט+טרייבן).

## א י נ ה א ל ט

זמט

- I. דער סדר פֿון אַלף-בית (תקנות 1) . . . . . 3
- II. גראַפֿיק (תקנות 2-54) . . . . . 3
  - אַלף 3- בית און בית 3- וואָו 3- יוד 4- צוויי יודן 5- קף און קף 5- פי און פֿיי 5- שין און טין 5- תּוּ און תּוּ 5- פשוטע אותיות און שלאַס-אותיות 5- נקודות 6- ראַשי-תיבות און קירצונגען 6- גרונט- און סדר-צאָלן 7- מאָסן, מינים געלט 8- סדר פֿון שרייבן 9- קלאַמערן 10- אָפּאָסטראַף 11- אַריבערטראַגן אויף אַ נעמר שורה 11- פֿרעמדשפּראַכיקער טעקסט 12.
- III. וואָקאַלן און דיפֿטאָנגען (תקנות 55-64) . . . . . 12
- IV. קאָנסאָנאַנטן (תקנות 65-74) . . . . . 14
- V. פּרעפּיקסן און פּרעפּאָזיציעס (תקנות 75-88) . . . . . 15
- VI. סופֿיקסן און ענדונגען (תקנות 89-125) . . . . . 17
- VII. באַזונדער, באַהאַפֿטן, אין איינעם (תקנות 126-148) . . . . . 22
  - סומירונג 22- באַזונדער 23- באַזונדער אָדער אין איינעם 24- אין איינעם 25- אין איינעם אָדער באַהאַפֿטן 26- באַהאַפֿטן 28.
- VIII. פּאַראַלעלע שרייבונגען (תקנות 149-150) . . . . . 29
  - שרייבונג דיפֿערענצירט לויטן פּשט 29- גלייכפֿאַרעכטיקטע שרייבונגען 30.
- באַשלוס פֿון דער צענטראַלער פֿאַרוואַלטונג פֿון יוואָ . . . . . 31
- באַשלוס פֿון אויספֿיר-ביראָ פֿון יוואָ . . . . . 31
- הפּרות . . . . . 32

די אַרבעט אויף אַנדערע פֿראַגעס פֿון ייִדישן אויסלייג און אויף אַן אַרטאָגראַפֿישן ווערטערבוך ווערט געפֿירט ווייטער

---

געוויקט מיטן זעלבן נאמען פון יום טוב  
דער זוןטעג אינעם זעלבן יום טוב  
אויסגעבן געווען דורך דעם יום טוב  
וויבשטעלען אינעם יום טוב — יום טוב  
אין געוויקט יום טוב

---

אויסגעבן דורך א גרויסע פרייט  
פון יום טוב אין שטאט

---

